2020 йил 25 январдан чиқа бошлаган

Миллий тикланишдан - миллий юксалиш сари

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН

Ижтимоий-сиёсий газета

№ 212 (212), 2020 йил 5 ноябрь, пайшанба

www.yuz.uz yuz.uznews yuz_official yuz.uz_news

ШАВКАТ МИРЗИЁЕВ “CIIE – 2020” ИМПОРТ МАҲСУЛОТЛАРИ УЧИНЧИ ХИТОЙ ХАЛҚАРО КЎРГАЗМАСИНИНГ ОЧИЛИШ МАРОСИМИДА ИШТИРОК ЭТДИ

Ўзбекистон Республикаси Президенти Шавкат Мирзиёев Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпиннинг таклифига биноан 4 ноябрь куни Шанхай шаҳрида “CIIE – 2020” Импорт маҳсулотлари учинчи Хитой халқаро кўргазмасининг очилиш маросими иштирокчиларига видеоалоқа орқали мурожаат йўллади.

Давлатимиз раҳбари ўз нутқида ЭКСПОдек йирик тадбирнинг ўтказилаётгани Хитойнинг миллий иқтисодиётни тиклашда эришаётган муваффақиятларидан ҳамда кенг кўламли халқаро савдо-иқтисодий ҳамкорлик ниҳоятда зарур эканидан далолат беришини таъкидлади.

Шу муносабат билан Ўзбекистон Президенти глобал инқироз шароитида савдо-иқтисодий ҳамкорликни кенгайтириш ва ҳудудлараро алоқаларни ривожлантиришнинг муҳим масалаларига тўхталиб ўтди.

Ўзбекистонда миллий иқтисодиётни либераллаштириш, ташқи савдо режими ва экспорт-импорт тартиб-таомилларини соддалаштириш, норматив-ҳуқуқий базани халқаро стандартлар билан уйғунлаштириш, “яшил йўлаклар”ни шакллантириш, Жаҳон савдо ташкилотига қўшилиш, янада қулай инвестиция муҳитини яратиш борасида изчил кўрилаётган чора-тадбирлар қайд этилди.

Шавкат Мирзиёев транспорт соҳасидаги ҳамкорликни кучайтириш ва Марказий Осиё транспорт-транзит салоҳиятини кенгайтириш муҳим устувор йўналиш бўлиб қолаётганини таъкидлади.

Ўзбекистон минтақавий ва ҳудудлараро алоқаларни мустаҳкамлаш учун кенг истиқболлар очиб бераётган “Бир макон, бир йўл” ташаббусини фаол қўллаб-қувватлаётгани, Марказий Осиё, Буюк ипак йўли даврида бўлганидек, Европа ва Осиё ўртасидаги савдо-иқтисодий ва транспорт-транзит йўлакларининг хабига айланиши мумкинлигига ишонч билдирилди.

Марказий ва Жанубий Осиё темир йўллари тизимларини боғлайдиган янги транспорт йўлакларини яратиш борасидаги ташаббус катта аҳамиятга эга экани, бу Евроосиё қитъасидаги қуруқлик транспорти тизимини туташтиришга хизмат қилиши таъкидланди.

Шу муносабат билан давлатимиз раҳбари мамлакатимиз Хитой — Қирғизистон — Ўзбекистон янги мультимодал транспорт йўлаги бўйлаб темир йўл қуриш лойиҳасини тезлаштириш тарафдори эканини қайд этди.

Бундан ташқари, “Бир макон, бир йўл” ташаббуси доирасида “қуруқликдаги портлар”, логистика ва улгуржи-дистрибьюторлик марказларининг интеграциялашган тармоғини шакллантириш борасидаги саъй-ҳаракатларни бирлаштириш таклиф этилди.

Давоми 2-бетда

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ШАВКАТ МИРЗИЁЕВНИНГ ИМПОРТ МАҲСУЛОТЛАРИ УЧИНЧИ ХИТОЙ ХАЛҚАРО КЎРГАЗМАСИНИНГ ОЧИЛИШ МАРОСИМИДАГИ НУТҚИ

Ҳурматли давлат ва ҳукумат раҳбарлари!

Ҳурматли делегациялар раҳбарлари ва кўргазма иштирокчилари!

Авваламбор, Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзиньпин Жаноби Олийларига Импорт маҳсулотлари учинчи Хитой халқаро кўргазмасининг очилиш маросимида иштирок этиш таклифи учун миннатдорлик билдиришга ижозат бергайсиз.

Ушбу тадбирга ўз мамлакатларининг иқтисодий муваффақиятлари, энг янги ишланма ва маҳсулотларини намойиш этиш мақсадида йиғилган барча иштирокчиларни қутлайман.

Бугун ЭКСПО-2020 кўргазмасида 180 мамлакат ва халқаро ташкилотлар вакиллари иштирок этмоқда.

Бу ХХРнинг хорижий шериклар билан муносабатлари суръати ортиб бораётганининг ёрқин далилидир.

Афсуски, коронавирус пандемияси халқаро иқтисодиётга салбий таъсир кўрсатди. Жаҳон савдоси ҳажмлари камайди, глобал ишлаб чиқариш занжирлари ва савдо алоқалари қисман узилди.

Пандемия келтириб чиқарган глобал ижтимоий-иқтисодий инқироз икки томонлама ва минтақавий даражада янада яқин мувофиқлашув ва ҳамкорликка ўткир зарурат борлигини кўрсатди.

ЭКСПОдек йирик тадбирнинг ўтказилаётгани Хитойнинг миллий иқтисодиётни тиклашда эришаётган муваффақиятларидан ҳамда кенг кўламли халқаро савдо-иқтисодий ҳамкорлик ниҳоятда зарур эканидан далолат беради.

Бундай халқаро майдонлар иқтисодий мулоқотни ривожлантириш ва пандемия келтириб чиқарган глобал ижтимоий-иқтисодий муаммоларни тез фурсатда ҳал этишнинг муҳим омили бўлиб хизмат қилиши мумкин.

Фурсатдан фойдаланиб, коронавирус инфекциясига қарши курашишда Ўзбекистонга кўрсатилган салмоқли ёрдам ва кўмак учун Хитой Халқ Республикаси раҳбариятига самимий миннатдорлик билдирмоқчиман.

Ҳурматли кўргазма иштирокчилари!

Ўзбекистон Хитой билан иқтисодиётларимиз ўзаро бир-бирини тўлдириб туриши асосида кенг иқтисодий шерикликда катта истиқболларни кўрмоқда.

Мамлакатимиз Шанхайда ўтказилган аввалги ЭКСПО кўргазмаларида фаол иштирок этди, бу икки томонлама савдо ва инвестициявий ҳамкорликка катта суръат бағишлади.

Бу сафар ҳам Ўзбекистон компаниялари, пандемияга қарамай, ушбу тадбирда кенг иштирок этмоқда.

Қадрли дўстлар!

Хитой Халқ Республикаси Раисининг савдо соҳасида барқарорликни таъминлаш, савдо тўсиқларини бартараф этиш, шунингдек, турли мамлакатлар иқтисодиётларининг ўзаро боғлиқлигини мустаҳкамлаш орқали глобал иқтисодий ўсишни рағбатлантиришга қаратилган янги стратегик курси Ўзбекистонда юксак баҳоланмоқда.

Савдо-иқтисодий ҳамкорликни кенгайтиришнинг энг муҳим жиҳатларига тўхталишни истардим.

Биринчидан. Ўзбекистонда миллий иқтисодиётни, шу жумладан, ташқи савдо режимини либераллаштириш изчил амалга оширилмоқда.

Жаҳон савдо ташкилотига кириш ва янада қулай инвестиция муҳитини яратиш бўйича масалалар ҳал қилинмоқда.

Норматив-ҳуқуқий базамизни халқаро стандартлар билан уйғунлаштириш борасида фаол иш олиб бормоқдамиз. Божхона-тариф, фискал тартибга солиш ва экспорт-импорт процедуралари механизмларини такомиллаштиряпмиз, уларни сезиларли даражада соддалаштиряпмиз, “яшил йўлаклар”ни шакллантириш давом этмоқда.

Икки мамлакат бозорларида талаб юқори бўлган маҳсулотлар номенклатурасини келишиш ва уларни ишлаб чиқариш лойиҳаларига инвестициялар йўналтирилишини рағбатлантириш таклиф этилади.

Иккинчидан. Транспорт соҳасидаги ҳамкорликни кучайтириш муҳим йўналиш ҳисобланади.

Ўзбекистонда транспорт-транзит салоҳиятини жадал ривожлантириш, минтақада қуруқликдаги коммуникацияларнинг самарали тизимини шакллантиришга катта эътибор қаратилмоқда.

Биз минтақавий ва ҳудудлараро ўзаро боғлиқликни мустаҳкамлаш учун кенг истиқболлар очиб бераётган “Бир макон, бир йўл” ташаббусини фаол қўллаб-қувватладик.

Бугун Марказий Осиё, Буюк ипак йўли даврларида бўлганидек, Европа ва Осиё ўртасидаги савдо-иқтисодий ва транспорт-транзит йўлакларининг хабига айланиши мумкин.

Хитой — Қирғизистон — Ўзбекистон янги мультимодал транспорт йўлаги очилганини олқишлаймиз, ушбу маршрут бўйлаб темир йўл қуриш лойиҳасини тезлаштириш тарафдоримиз.

Шунингдек, “Бир макон, бир йўл” ташаббуси доирасида “қуруқликдаги портлар”, логистика ва улгуржи-дистрибьюторлик марказларининг интеграциялашган тармоғини шакллантириш борасидаги саъй-ҳаракатларни бирлаштиришни таклиф этамиз.

Марказий ва Жанубий Осиё темир йўллари тизимларини боғлайдиган янги транспорт йўлакларини яратиш борасидаги ташаббуслар катта аҳамиятга эга. Бу Евроосиё қитъасидаги қуруқлик транспорти тизимини туташтириш имконини беради.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти Бош Ассамблеясининг 75-сессиясида БМТ шафелигида Транспорт-коммуникация алоқаларини ривожлантириш минтақавий марказини очиш таклифини илгари сурган эдим.

Ушбу ташаббус шериклар ва халқаро ташкилотлар томонидан фаол қўллаб-қувватланишига умид қиламиз.

Учинчидан. Ҳозирги вақтда Ўзбекистон ўзининг индустриал тараққиётини жадаллаштирмоқда. Биз хомашё экспортини қисқартириш, юқори қўшилган қийматга эга маҳсулотлар ишлаб чиқаришни диверсификация қилиш ва кўпайтириш сиёсатини амалга оширяпмиз.

Шу маънода, саноат кооперациясини фаол ривожлантириш, биринчи навбатда, минерал-хомашё ресурсларни чуқур қайта ишлаш ва экспорт бозорларига чиқиш учун юқори қўшилган қийматли маҳсулотлар ишлаб чиқариш бўйича янги қўшма корхоналар ташкил этиш тарафдоримиз.

Шу мақсадда саноат кооперацияси бўйича қўшма дастур қабул қилишни ҳамда қўшма инвестиция фондлари, сармояларни кафолатлаш ва суғурталаш каби воситалар ёрдамида икки мамлакат бизнес вакилларини аниқ лойиҳаларни амалга оширишга рағбатлантиришни таклиф этамиз.

Тўртинчидан. Пандемия муносабати билан иқтисодиётни рақамлаштириш жараёнларини тезлаштириш алоҳида долзарб аҳамият касб этди.

Халқаро савдо, божхона расмийлаштируви, транспорт, таълим соҳаларига ахборот технологияларини кенг жорий этиш бўйича қўшма чора-тадбирларни ишлаб чиқишни таклиф этамиз.

Электрон савдо майдончаларидан фойдаланиш ҳисобига савдо ҳажмларини янада ошириш муҳим аҳамиятга эга.

Ўзбекистон электрон тижорат соҳасида истиқболли таклифларни амалга оширишда ҳамкорликка тайёр.

Бешинчидан. COVID-19 пандемияси билан боғлиқ вазият глобал кун тартибининг асосий масаласи бўлиб қолмоқда. Ушбу инқироз узоқ давом этиши эҳтимолдан холи эмас.

Ўз-ўзидан равшанки, ишлаб чиқариш суръатларининг пасайиши, тиббий товарларга эҳтиёжларнинг ортиши, молиявий беқарорлик ва глобал етказиб бериш занжирларининг бузилиши шароитида ҳеч бир мамлакат якка ҳолда пандемиянинг салбий оқибатларини енгиб ўта олмайди.

Вазият ушбу ҳаётий муҳим масалада жипслашишни, мувофиқлашган ва, энг муҳими, самарали ҳаракатларни тақозо этмоқда.

Шу муносабат билан тиббиёт соҳасидаги ҳамкорликни, пандемия ва трансчегаравий тусдаги эпидемиологик таҳдидларга қарши курашишда тажриба алмашишни кучайтиришни таклиф этамиз.

Муҳтарам хонимлар ва жаноблар!

ЭКСПО—2020 якунлари жаҳон савдосини тиклаш ва халқаро иқтисодий ҳамкорликни кенгайтириш жараёнига қўшимча суръат бағишлашига ишонамиз.

Кўргазманинг барча иштирокчилари фаолиятига муваффақиятлар тилайман.

Эътиборингиз учун раҳмат.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ДАВЛАТ СОЛИҚ ҚЎМИТАСИ ҲУЗУРИДА ФИСКАЛ ИНСТИТУТНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Молия ва солиқ соҳасида кадрларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини оширишнинг замонавий тизимини яратиш, шунингдек, Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2020 йил 2 мартдаги “2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналиши бўйича Ҳаракатлар стратегиясини “Илм, маърифат ва рақамли иқтисодиётни ривожлантириш йили”да амалга оширишга оид давлат дастури тўғрисида”ги ПФ–5953-сон Фармони ижросини таъминлаш мақсадида:

1. Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Малака ошириш маркази негизида Давлат солиқ қўмитаси ҳузурида **Фискал институт** (кейинги ўринларда — Институт) ташкил этилсин.

2. Институтда кадрлар тайёрлаш тизимини ривожлантиришнинг устувор йўналишлари сифатида қуйидагилар белгилансин:

солиққа тортиш ва молиявий назорат соҳалари учун бакалавриат ва магистратура йўналишлари бўйича кадрларни кредит-модуль тизими асосида тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш ишларини такомиллаштириш;

кадрлар тайёрлаш борасида хорижий давлатларнинг солиқ органлари ва ўқув муассасалари билан тажриба алмашишни кенгайтириш ҳамда қўшма таълим дастурларини амалга ошириш, ўқув-таълим жараёнига хорижий олимлар ва мутахассисларни фаол жалб қилиш;

бюджет даромадларини шакллантиришда давлат манфаатларини ҳамда солиқ тўловчиларнинг ҳуқуқларини таъминлай оладиган кадрларни тарбиялаш;

солиқ органлари учун илғор ахборот-коммуникация технологиялари ва автоматлаштирилган таҳлил услублари билан ишлаш кўникмасига эга бўлган мутахассислар тайёрлаш тизимини йўлга қўйиш;

солиққа тортиш ҳамда молиявий назорат соҳаларида амалий ва фундаментал илмий-тадқиқотлар олиб бориш натижасида инновацион лойиҳаларни жорий этишни кенгайтириш;

малакали кадрлар тайёрлашни бухгалтерия ҳисоби ва молиявий ҳисоботнинг замонавий усуллари, халқаро солиққа тортиш, трансферт нархларни белгилаш, таваккалчиликларни таҳлил қилиш, бизнес-таҳлил технологиялари (Business Intellegence) ва солиқ маъмуриятчилигида илғор ахборот технологияларини (Big Data) қўллаш асосида ташкил этиш;

ўқув жараёнида ўқитишнинг замонавий шакл ва методлари, шу жумладан, педагогик ва ахборот технологияларини, масофавий таълимни, ўқитиш ва тренингларни интерфаол ҳамда муаммоли-вазиятли услубларини кенг жорий этиш, талаба, тингловчи ва педагог кадрларнинг глобал ахборот-ҳуқуқий ҳамда таълим ресурсларидан фойдаланиш имкониятларини кенгайтириш.

3. Белгилаб қўйилсинки, Институт:

солиқлар ва солиққа тортиш соҳаси учун олий маълумотли мутахассислар ва илмий кадрларни тайёрлаш, қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш бўйича **таянч олий таълим муассасаси;**

молиявий назорат ва аудит ҳамда солиқ, молия ва тижорат ҳуқуқи, шунингдек, иқтисодиётда ахборот технологиялари соҳаларида кадрлар тайёрлаш ва юқори даражада фундаментал ҳамда илмий-амалий тадқиқотлар олиб борилишини таъминлайдиган олий таълим муассасаси ҳисобланади.

Давоми 2-бетда

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН
2020 йил 5 ноябрь, 212-сон

Ўзбекистон Республикаси Президентининг

ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ДАВЛАТ СОЛИҚ ҚЎМИТАСИ ҲУЗУРИДА ФИСКАЛ ИНСТИТУТНИ ТАШКИЛ ЭТИШ ТЎҒРИСИДА

Бошланиши 1-бетда

4. Россия Федерацияси Ҳукумати ҳузуридаги Молия университети билан Институт тузилмасида мазкур университетнинг бўлинмасини (факультетини) ташкил этиш тўғрисида келишувга эришилганлиги маълумот учун қабул қилинсин.

Белгилансинки, Россия Федерацияси Ҳукумати ҳузуридаги Молия университетининг Институт тузилмасидаги бўлинмаси (факультети) моддий-техник таъминоти жорий йилда Давлат солиқ қўмитасининг Моддий ёрдам, ижтимоий ҳимоя, солиқ органларини ривожлантириш ва кўзда тутилмаган харажатлар махсус жамғармаси маблағлари ҳисобидан, 2021/2022 ўқув йилидан бошлаб тўлов-контракт асосида тушган маблағлар ва қонун ҳужжатлари билан тақиқланмаган бошқа манбалар ҳисобидан амалга оширилади.

5. Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги **Фискал институтнинг самарали фаолият кўрсатишини таъминлаш ва моддий-техник базасини мустаҳкамлаш бўйича "Йўл харитаси"** иловага мувофиқ тасдиқлансин.

6. Белгилансинки:

Институт Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Малака ошириш марказининг барча ҳуқуқ, мажбуриятлари ва шартномалари бўйича ҳуқуқий вориси ҳисобланади;

Институтда ўқув жараёни 2021/2022 ўқув йилидан бошланади;

давлат ва хўжалик бошқаруви органларининг (иш берувчилар) эҳтиёжларидан келиб чиқиб, кундузги бакалавриат таълим йўналишларига мос бўлган йўналишлар доирасида **табақалаштирилган тўлов-контракт асосида сиртқи таълим** шаклида ўқитиш ташкил этилади. Бунда талабаликка тавсия этилган абитуриентларнинг ўқиши учун тўлов иш берувчининг ходим (абитуриент) билан келишилган шартномасига мувофиқ белгиланган шаклда амалга оширилади;

Институтда бакалавриат таълим йўналишларининг битирувчи босқич талабалари учун таълим жараёни бевосита солиқ органлари маъмурий биноларида ташкил қилинади;

Институт ректори, проректорлари, факультет деканлари, декан ўринбосарлари ва профессор-ўқитувчилари лавозим маошлари — олий таълим муассасаларининг, илмий ходимларининг лавозим маошлари эса — илмий-тадқиқот муассасаларининг тегишли ходимлари меҳнатига ҳақ тўлаш бўйича базавий лавозим маошлари миқдорида белгиланади;

Институт бошқарув, техник, хизмат кўрсатувчи, ўқув-ёрдамчи ва бошқа ходимларининг лавозим маошлари Давлат солиқ қўмитаси марказий аппаратининг тегишли лавозимлари учун назарда тутилган меҳнатга ҳақ тўлаш миқдорларида белгиланади;

Институтнинг раҳбар, бошқарув ходимлари ва профессор-ўқитувчилари таркибига Давлат солиқ қўмитаси марказий аппарати ходимларининг тегишли тоифалари учун хизматни ўташ ва мукофотларни тўлаш тартиблари татбиқ этилади.

7. Давлат солиқ қўмитаси **2021 йил 1 мартга қадар** Институтнинг илмий ишлар ва инновациялар бўйича проректори лавозимига юқори малакали хорижий мутахассис тайинланишини таъминласин.

8. Давлат солиқ қўмитаси, Олий ва ўрта махсус таълим вазирлигининг 2020/2021 ўқув йилидан бошлаб Фарғона ва Тошкент солиқ коллежларини **Институт ҳузуридаги Фарғона ва Тошкент солиқ техникумлари этиб қайта ташкил қилиш** тўғрисидаги таклифига розилик берилсин.

9. Институтда кадрларни тайёрлашга буюртма шакллантиришнинг шундай тартиби жорий этилсинки, унга мувофиқ:

давлат ҳокимияти ва бошқаруви органлари, маҳаллий давлат ҳокимияти органлари ҳамда хўжалик бошқаруви органлари ҳар йили белгиланган муддатларда иш берувчиларнинг Институт томонидан тайёрланадиган кадрларга бўлган эҳтиёжлари ҳақидаги маълумотларни Давлат солиқ қўмитасига тақдим қилади;

Институтга қабул параметрлари белгиланган таълим йўналишлари ва мутахассисликлар бўйича бакалавр ва магистрларга бўлган эҳтиёжни ҳудудлар ва иқтисодиёт тармоқлари кесимида таҳлил қилиш асосида Давлат солиқ қўмитаси томонидан мустақил белгиланади;

мулкчиликнинг барча шаклларидаги ташкилотлар, шу жумладан, тадбиркорлик субъектлари Институт ва унинг ҳузуридаги солиқ техникумлари томонидан тайёрланадиган кадрларга буюртмани шакллантиришда иштирок этишга, хусусан, кадрларни мақсадли тайёрлаш учун тўловни, улар томонидан ўқишни тугатганидан сўнг, шартномада белгиланадиган муддат давомида ташкилот-буюртмачида узлуксиз ишлаш мажбуриятини қабул қилган ҳолда, амалга оширишга ҳақли.

10. Қуйидагилар Институт фаолиятини молиялаштириш манбалари этиб белгилансин:

тўлов-контракт асосида ўқитишдан тушадиган маблағлар;

хўжалик фаолиятидан ва шартномалар асосида хизматлар кўрсатишдан тушадиган тушумлар;

жисмоний ва юридик шахсларнинг ҳомийлик хайриялари;

халқаро молия ташкилотларининг грантлари;

қонун ҳужжатларида тақиқланмаган бошқа манбалар.

11. Институт ректорига ва солиқ техникумлари директорларига мазкур муассасаларнинг бюджетдан ташқари маблағлари ҳисобидан ходимларга уларнинг иш ҳажми ва самарадорлигини ҳисобга олган ҳолда лавозим маошининг 100 фоизигача бўлган миқдорда қўшимча ойлик устама белгилаш ҳуқуқи берилсин.

12. **Институтга** ўзини ўзи молиялаштириш тизимига ўтган олий таълим муассасалари эга бўлган ҳуқуқлар билан бир қаторда **қуйидаги ҳуқуқлар берилсин:**

Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги ҳамда Давлат солиқ қўмитаси билан келишилган ҳолда таълим йўналишларига ўзгартириш киритиш, ўқув режалари ва дастурларини ҳамда битирувчиларга қўйиладиган малака талабларини мустақил ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш;

етакчи хорижий олий таълим муассасалари билан ҳамкорликда **қўшма таълим дастурлари асосида кадрлар тайёрлашни ташкил этиш;**

кредит-модуль тизимини ўқув жараёнига жорий этиш борасида профессор-ўқитувчилар ўқув юкламасини мустақил меъёрлаштириш, шунингдек, педагог ходимлар томонидан ўқув-услубий, илмий-тадқиқот ишлари, **"устоз-шогирд" тизими бўйича ишларнинг бажарилишини рағбатлантириб бориш;**

халқаро эътироф этилган ташкилотлар — Quacquarelli Symonds World University Rankings, Times Higher Education ва Academic Ranking of World Universities рейтингларининг барчасида бир вақтда биринчи 1 000 та ўринни эгаллаган олий таълим ташкилотларининг таълим дастурларидан фойдаланган ҳолда ўқитишни ташкил этиш;

таълимнинг узлуксизлиги ва изчиллигини таъминлашни ҳисобга олган ҳолда Институт ҳузуридаги солиқ техникумларининг ўқув-услубий жараёнини мувофиқлаштириш, ўқув режалари ва дастурларини ишлаб чиқиш ва тасдиқлаш, қабул параметрлари ва таълим йўналишларини белгилаш;

солиқ техникумлари педагог ходимлари меҳнатини меъёрлаштириш;

Давлат солиқ қўмитаси билан келишилган ҳолда тўлов-контракт асосида ўқитиш қийматини белгилаш;

ўқиш учун тўлов миқдорини ўрнатган ҳолда Институт бакалавриат ва магистратурасига табақалаштирилган тўлов-контракт асосида қўшимча қабул параметрларини белгилаш;

Институт илмий фаолиятига ва ўқув жараёнига ўқитувчилар ва мутахассисларни, шу жумладан, чет эллик олимларни шартнома асосида жалб қилиш;

Институт ва унинг ҳузуридаги солиқ техникумларида номутахассислик фанларини ўқитиш ва факультатив машғулотлар ўтказишни аутсорсинг шартларида ташкил этиш;

давлат-хусусий шериклик тўғрисидаги барча турдаги, шу жумладан, Институт ва унинг ҳузуридаги солиқ техникумларининг бино ва иншоотларини қуриш ҳамда улардан фойдаланиш бўйича келишувларни тузиш ва амалга ошириш;

Давлат солиқ қўмитаси билан келишилган ҳолда молия йили учун Институт ва унинг ҳузуридаги солиқ техникумларининг даромадлар ва харажатлар сметасини, штат жадвалини, бизнес-режасини тасдиқлаш, уларга ўзгартириш ва қўшимчалар киритиш, шунингдек, бино ва иншоотларни капитал таъмирлаш, реконструкция қилиш, ходимларига иш ҳақини тўлаш тизими ва тартибини белгилаш.

13. Институт Давлат солиқ қўмитаси ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги билан биргаликда уч ой муддатда:

а) Институтни ўқитишнинг замонавий шакл ва услубларини қўллаш кўникмаларига ҳамда амалий иш тажрибасига эга бўлган, шунингдек, хорижда тажриба орттирган **малакали кадрлар билан тўлдирсин;**

б) тегишли фанлар бўйича **янги авлод дарсликлари** ва ўқув қўлланмаларини тайёрлашнинг комплекс дастури ишлаб чиқилишини таъминласин;

в) битирувчиларга нисбатан малака талаблари, ўқув режалари ва дастурларини қуйидагиларни назарда тутган ҳолда ишлаб чиқсин ва тасдиқласин:

ўқув жараёнини илғор халқаро тажрибани, талабаларда тил тайёргарлигини, таҳлил қилиш қобилиятини, тизимли таҳлил ва бошқарув кўникмаларини ривожлантиришга қаратилган талабларни ҳисобга олган ҳолда ташкил этиш;

ихтисослик фанлари ўқув юкламасида **амалий машғулотлар ҳажмини тренажёр-имитацион ва дастурий комплексларни қўллаш ҳисобига ошириш** ва амалга оширилишини тартибга солувчи ҳужжатларни ишлаб чиқиш;

г) қуйидагиларни:

Институт ходимларининг стажировка ўташ тартибини;

Институт лавозимларини ички идоравий ротация асосида эгаллаш тартибини;

Институт профессор-ўқитувчиларининг ўқув-услубий ва илмий фаолияти бўйича вақт меъёрларини, шунингдек, ўқув юкламасини белгилаш тўғрисидаги низомни;

Институт талабалари томонидан малакавий амалиёт ва магистрлар томонидан илмий стажировкани ўташ тўғрисидаги низомни ишлаб чиқсин ва тасдиқласин.

14. Инновацион ривожланиш вазирлиги Давлат солиқ қўмитасининг таклифлари асосида илмий-тадқиқот ишларига давлат буюртмаси талабларига мувофиқ амалий ва инновацион лойиҳаларнинг танловлар асосида шакллантирилишини таъминласин.

15. Давлат божхона қўмитаси, Инвестициялар ва ташқи савдо вазирлиги, Савдо-саноат палатаси ва маҳаллий давлат ҳокимияти органлари Давлат солиқ қўмитаси билан биргаликда талабаларнинг соҳавий вазирлик ва идораларнинг тегишли бўлинмаларида малакавий амалиётини ташкил этишда Институтга ҳар томонлама амалий кўмак кўрсатсин.

16. Давлат солиқ қўмитаси Институтнинг замонавий ўқув биноси, кутубхона, фаоллар зали, спорт зали ва ётоқхона биносини қуриш, шунингдек, мавжуд биноларни реконструкция қилиш, капитал таъмирлаш ва жиҳозлаш бўйича буюртмачи этиб белгилансин.

17. Иқтисодий тараққиёт ва камбағалликни қисқартириш вазирлиги Давлат солиқ қўмитасининг асосланган ҳисоб-китобларига мувофиқ 2021 йил ва келгуси йилларда Ўзбекистон Республикасининг ижтимоий ва ишлаб чиқариш инфратузилмасини ривожлантириш дастурини шакллантиришда ишлаб чиқилган лойиҳа-смета ҳужжатларига асосан Институт биноларини қуриш ва реконструкция қилиш лойиҳаларини белгиланган тартибда киритилишини таъминласин.

18. Давлат солиқ қўмитаси ҳузуридаги Малака ошириш марказининг Тошкент шаҳар, Учтепа тумани Кичик ҳалқа йўли, 3-уйдаги бинолари Институтга оператив бошқариш ҳуқуқи асосида берилсин.

19. Давлат солиқ қўмитаси ҳамда Олий ва ўрта махсус таълим вазирлиги манфаатдор вазирлик ва идоралар билан биргаликда икки ой муддатда қонун ҳужжатларига ушбу қарордан келиб чиқадиган ўзгартириш ва қўшимчалар тўғрисида Вазирлар Маҳкамасига таклифлар киритсин.

20. Мазкур қарорнинг ижросини назорат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири А.Н.Арипов зиммасига юклансин.

Ўзбекистон Республикаси Президенти **Ш. МИРЗИЁЕВ**

Тошкент шаҳри,
2020 йил 4 ноябрь

ШАВКАТ МИРЗИЁЕВ "CIIE – 2020" ИМПОРТ МАҲСУЛОТЛАРИ УЧИНЧИ ХИТОЙ ХАЛҚАРО КЎРГАЗМАСИНИНГ ОЧИЛИШ МАРОСИМИДА ИШТИРОК ЭТДИ

Бошланиши 1-бетда

Ушбу ташаббусларнинг аҳамиятини ҳисобга олиб, БМТ Бош Ассамблеясининг 75-сессиясида илгари сурилган БМТ шафелигида Транспорт-коммуникация алоқаларини ривожлантириш минтақавий марказини очиш таклифи шериклар ва халқаро ташкилотлар томонидан фаол қўллаб-қувватланишига умид билдирилди.

Ўзбекистон саноат кооперациясини фаол ривожлантириш, биринчи навбатда, минерал-хомашё ресурсларни чуқур қайта ишлаш ва экспорт бозорларига чиқиш учун юқори қўшилган қийматли маҳсулотлар ишлаб чиқариш бўйича янги қўшма корхоналар ташкил этишга тайёр экани қайд этилди.

Шу мақсадда саноат кооперацияси бўйича қўшма дастур қабул қилиш ҳамда қўшма инвестиция фондлари, сармояларни кафолатлаш ва суғурталаш каби воситалар ёрдамида икки мамлакат бизнес вакилларини аниқ лойиҳаларни амалга оширишга рағбатлантириш таклиф этилди.

Давлатимиз раҳбари маросим иштирокчилари эътиборини пандемия шароитида иқтисодиётни рақамлаштириш жараёнларини тезлаштириш алоҳида долзарб аҳамият касб этганига қаратди.

Шу муносабат билан, Халқаро савдо, божхона расмийлаштируви, транспорт, таълим соҳаларига ахборот технологияларини кенг жорий этиш бўйича қўшма чора-тадбирлар ишлаб чиқиш ғояси илгари сурилди.

Ўзбекистон Президенти пандемия оқибатида келиб чиққан глобал ижтимоий-иқтисодий инқирозни енгиб ўтиш учун икки томонлама ва минтақавий даражада янада яқин мувофиқлашув ва ҳамкорликка ўткир зарурат борлигини таъкидлади.

Ишлаб чиқариш суръатларининг пасайиши, тиббий товарларга эҳтиёжларнинг ортиши, молиявий беқарорлик ва глобал етказиб бериш занжирларининг бузилиши шароитида ҳеч бир мамлакат якка ҳолда пандемиянинг салбий оқибатларини енгиб ўта олмаслиги алоҳида қайд этилди.

Сўзининг якунида Президент Шавкат Мирзиёев кўргазма иштирокчилари фаолиятига муваффақиятлар тилади ҳамда ЭКСПО якунлари жаҳон савдосини тиклаш ва халқаро иқтисодий ҳамкорликни кенгайтириш жараёнига қўшимча суръат бағишлашига ишонч билдирди.

Маросимда Сербия, Чили, ЖАР президентлари, Испания ва Покистон ҳукуматлари, қатор халқаро ташкилотлар раҳбарлари ҳам мурожаат йўлладилар.

Импорт маҳсулотлари учинчи Хитой халқаро кўргазмаси доирасида 5 ноябрь куни Шанхай шаҳрида Ўзбекистон — Хитой бизнес форумини ўтказиш режалаштирилган. Унда Хитойнинг йирик савдо ва инвестиция компанияларидан 150 нафарга яқин вакил иштирок этади.

Форумда Ўзбекистоннинг инвестициявий, экспорт ва туризм салоҳияти намойиш этилади. Хусусан, Хитой ишбилармон доиралари нефть-газ, тўқимачилик, кимё, электротехника, металлургия, озиқ-овқат, қишлоқ хўжалиги ва қурилиш тармоқларида ўзбекистонлик шериклар билан ҳамкорликнинг янги имкониятлари билан танишади.

Тадбир иштирокчиларига Ўзбекистондаги қулай ишбилармонлик муҳити, эркин иқтисодий зоналар ҳудудида бизнес юритиш, иқтисодиётнинг турли соҳаларини ривожлантиришда эришилган муваффақиятлар тўғрисида ҳам маълумот берилиши кўзда тутилган.

ЎзА

ЎЗБЕКИСТОН ПРЕЗИДЕНТИНИНГ НУТҚИ ИККИ ДАВЛАТ ЎРТАСИДАГИ ДЎСТЛИК ВА ҲАМКОРЛИКНИНГ ЯНГИ САҲИФАСИНИ ОЧДИ

Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Импорт маҳсулотлари учинчи Хитой халқаро кўргазмасининг очилиш маросимидаги нутқи ХХР ижтимоий-сиёсий, ишбилармон, академик доиралари ва кенг жамоатчилиги, шунингдек, халқаро тузилмалар вакилларида катта қизиқиш уйғотди.

Цзинь ЛИЦЮНЬ, Осиё инфратузилма инвестициялари банки президенти:

— Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёевнинг Импорт маҳсулотлари учинчи Хитой халқаро кўргазмаси иштирокчиларига мурожаати катта таассурот қолдирди. Ўзбекистон раҳбари ўз нутқида коронавирус пандемияси келтириб чиқарган инқирозни биргаликда бартараф этишнинг энг долзарб масалалари, шунингдек, икки мамлакат ўртасидаги ўзаро манфаатли савдо-иқтисодий ҳамкорликни янада кенгайтиришнинг муҳим жиҳатлари тўғрисидаги фикрлари билан ўртоқлашди.

Президент Шавкат Мирзиёев Ўзбекистон раҳбарияти томонидан мамлакат иқтисодиётини либераллаштириш, хорижий инвестицияларни жалб қилиш ва халқаро савдони ривожлантириш бўйича амалга оширилаётган муҳим чора-тадбирлар ҳақида аниқ маълумотлар тақдим қилди.

Мен, айниқса, Ўзбекистон раҳбарининг иқтисодиётлар ўзаро боғлиқлигининг афзалликлари ва бугунги инқироз шароитида янада мувофиқлаштирилган халқаро ҳамкорлик зарурлигига қаратган эътиборини юқори баҳолайман.

Жастин Ифу ЛИНЬ, Пекин университети иқтисодиёт профессори, Жаҳон банкининг собиқ бош иқтисодчиси, катта вице-президенти (2008-2012 йиллар):

— Президент Шавкат Мирзиёевнинг Хитой Халқ Республикаси Раиси Си Цзинпинь таклифига биноан Импорт маҳсулотлари учинчи Хитой халқаро кўргазмасининг очилиш маросимидаги иштироки Хитой ва Ўзбекистон ўртасидаги дўстлик ва ҳар томонлама стратегик шерикликнинг юқори даражасини ёрқин намоён қилди. Ўзбекистон раҳбари дастуриламал маъруза қилди, замонавий дунёнинг долзарб муаммолари тўғрисида ўз фикрларини билдирди ва уларни ҳал этиш бўйича ташаббусларни илгари сурди.

Президент Шавкат Мирзиёев ўз нутқида Президент Си Цзинпиннинг "Бир макон, бир йўл" ташаббусини қўллаб-қувватлашини билдирди. У пандемия пайтида ўтказилган кўргазма Хитойнинг Covid-19ни жиловлаш ва мамлакат иқтисодий ўсишини тиклаш борасидаги муваффақиятларидан далолат беришини таъкидлади.

Президент Шавкат Мирзиёев тадбир иштирокчиларига мурожаат қилиб, ўзаро савдо-иқтисодий ҳамкорликни кенгайтиришнинг бешта энг муҳим жиҳатига тўхталди. Улар Ўзбекистоннинг ички ислоҳотларни чуқурлаштириш, глобаллашув жараёнларида фаол иштирок этиш ва Хитой билан иқтисодий, савдо ва сармоявий ҳамкорликни янада ривожлантириш учун қулай шарт-шароитлар яратишдаги қатъиятидан далолат беради. Ўзбекистон Президентининг нутқи икки давлат ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорликнинг янги саҳифасини очди.

Сунь ЧЖУАНЖИ, Хитой ижтимоий фанлар академияси Россия, Шарқий Европа ва Марказий Осиё институти директори:

— Ўзбекистон раҳбари жаҳон иқтисодиётини тиклаш бўйича муҳим ташаббусларни илгари сурди. Марказий Осиё муаммоларини ўрганаётган мутахассис ва олим сифатида мен Ўзбекистон раҳбариятининг бешта ташаббуси нафақат аниқ мақсадга қаратилган, балки пандемиянинг жаҳон иқтисодиёти ва минтақавий ҳамкорликка салбий таъсири шароитида муҳим амалий аҳамиятга эга, деб ҳисоблайман.

Ўзбекистон Марказий Осиёдаги йирик мамлакат, минтақанинг тўрт давлати ва Афғонистон билан чегарадош. Президент Шавкат Мирзиёев таъкидлаганидек, Ўзбекистон ўз ресурслари афзалликларидан тўлиқ фойдаланган ҳолда ички иқтисодиётни либераллаштириш ва унинг ташқи дунёга очиқлигини таъминлашда давом этади, Евроосиё қитъасидаги ҳамкорлик жараёнларининг фаол иштирокчисига айланади.

Бугун Ўзбекистон Жаҳон савдо ташкилотига аъзо бўлишга интилмоқда, кўп қирралилик ва кўп томонлама савдо тизимини ҳимоя қилиш бўйича аниқ чоралар кўрмоқда. Сўнгги йилларда Ўзбекистондаги бозор ислоҳотлари ўз самарасини кўрсатмоқда. Улар нафақат ички иқтисодий ўсиш ва таркибий ислоҳотларга янги туртки берди ва мамлакатнинг жаҳон иқтисодиётига интеграциясини тезлаштирди, балки бутун Марказий Осиё давлатларига фойда келтирди.

Ўзбекистоннинг минтақавий ҳамкорликни мустаҳкамлаш, низоларни музокаралар йўли билан ҳал қилиш ва турли муҳим масалалар бўйича келишувга эришиш сиёсати минтақавий барқарорлик ва тараққиётни таъминлашда жуда аҳамиятлидир. Ўзбекистон ўз иқтисодиётини ўзгартириш ва модернизациялаш, ахборот технологияларининг ютуқларидан фаол фойдаланиш, рақамли иқтисодиётни ривожлантириш, ташқи савдони кенгайтириш учун электрон тижорат платформалари имкониятларини ишга солиш, хомашё экспортини қисқартириш, иқтисодиётнинг халқаро рақобатбардошлигини яхшилашга катта эътибор қаратмоқда.

> **Хитой ва Ўзбекистон кенг қамровли стратегик шерикликни ривожлантириш учун астойдил ҳаракат қилмоқда. Президент Шавкат Мирзиёев ХХРнинг эпидемияга қарши чораларини ва халқаро иқтисодий ҳамкорликни ривожлантириш борасидаги позициясини юқори баҳолади.**

Икки мамлакат ўртасидаги савдо-иқтисодий алоқаларнинг янада мустаҳкамланиши, айниқса, "Хитой — Қирғизистон — Ўзбекистон" транспорт коридори қурилишидаги ҳамкорлик, Ўзбекистоннинг "Бир макон, бир йўл" бўйлаб жойлашганлигидан самарали фойдаланиш икки мамлакатнинг "қуруқликдаги портлар" тармоғини яратиш бўйича саъй-ҳаракатларини бирлаштиришга хизмат қилади.

Шу билан бирга, Ўзбекистон раҳбари божхона ва транзит жараёнларини соддалаштириш ҳамда "яшил йўлаклар" барпо этишни таклиф қилди. Шуниси эътиборга лойиқки, бу Си Цзинпиннинг 2016 йил Тошкентда биринчи марта эълон қилган "Яшил ипак йўли"ни қуриш ташаббуси билан чамбарчас боғлиқдир.

"Дунё" АА

Пекин

Янги Ўзбекистон мактаб остонасидан бошланади

МИЛЛАТ КЕЛАЖАГИНИНГ МУСТАҲКАМ ПОЙДЕВОРИ

Худойназар ЮНУСОВ,
Самарқанд ветеринария медицинаси институти ректори,
биология фанлари доктори, профессор

Таълим соҳасига ҳар қанча эътибор қаратилса ҳам кам. Чунки унинг равнақи халқнинг эртанги куни, тараққиёти ва тақдири билан чамбарчас боғлиқ. Илм-фанни ривожлантирмай, болаларга бериладиган билимнинг сифати ва самарадорлигини таъминламай, ўқитувчининг жамиятдаги мавқеини оширмай, илғор фикрли халқлар сафидан жой эгаллаш — тасаввурдан ташқаридаги гап.

Шу йилнинг 30 октябрь куни Президентимиз Шавкат Мирзиёев раислигида мамлакатимизда таълим-тарбия тизимини такомиллаштириш, илм-фан соҳаси ривожини жадаллаштириш масалалари муҳокамаси бўйича ўтказилган видеоселектор йиғилишида кўтарилган масалалар соҳага ўзини дахлдор билган барчани, яхши маънода, сергак торттирди.

Бугун ҳаммамиз бир ҳақиқатни кўриб, билиб турибмиз: жамиятнинг қайси тармоғи бўлмасин, ҳамиша яхши мутахассисга, ўз соҳасининг ҳақиқий эгаларига талаб юқори. Янгиланаётган Ўзбекистонни қуриш йўлидаги ислоҳотларимизнинг туб негизида ҳам айнан шу истак етакчилик қилмоқда. Дунё тажрибасига кўра, тараққий этган мамлакатлар, мисол учун, Япония, Германия ёки Сингапурда ислоҳотлар, аввало, таълим соҳасида бошланганига гувоҳ бўламиз.

Негаки, юрт эгаси бўлган ёш авлод таълим-тарбиясига устувор вазифа сифатида қараган, асосий эътиборни таълимга йўналтирган миллат келажак пойдеворини мустаҳкамлаган, эртаси кафолатланган бўлади. Бугун шиддат билан ўзгараётган замон, жаҳон бозоридаги кескин рақобат ва юқори малакали кадрларга талабнинг ортиб бораётгани ушбу соҳада янги ислоҳотларни амалга оширишни талаб этмоқда. Бу табиий ҳол, албатта.

Мамлакатимизнинг таълим тўғрисидаги қонуни биринчи марта мустақиллигимизнинг илк йилларида — 1992 йили қабул қилинган бўлса, 1997 йилда янгиланди. Орадан шунча вақт ўтиб, жорий йилнинг 23 сентябрь куни "Таълим тўғрисида"ги қонун янги таҳрирда қабул қилинди. Тараққиётнинг янги босқичига қадам қўйган мамлакатимизнинг бугуни ва эртаси учун муҳим мазкур ҳуқуқий ҳужжат билан танишиб, амин бўлдики, унда бугун юртимизда юз бераётган ўзгариш ва янгиликлар, ислоҳотлар ўз ифодасини топган. Жумладан, аввалги қонунда назарда тутилмаган, замонавий мутахассисликлар, таълим-тарбия жараёнига, хусусан, умумий ўрта ҳамда олий таълимга миллий ва умуминсоний қадриятларнинг сингдирилиши, педагогик фаолият йўналтирилган шахс, у боғча тарбияланувчисими, мактаб ўқувчиси ёки талаба бўлишидан қатъи назар, билим, кўникма ва малакаларнинг зарурий ҳажмини бериш, мустақил

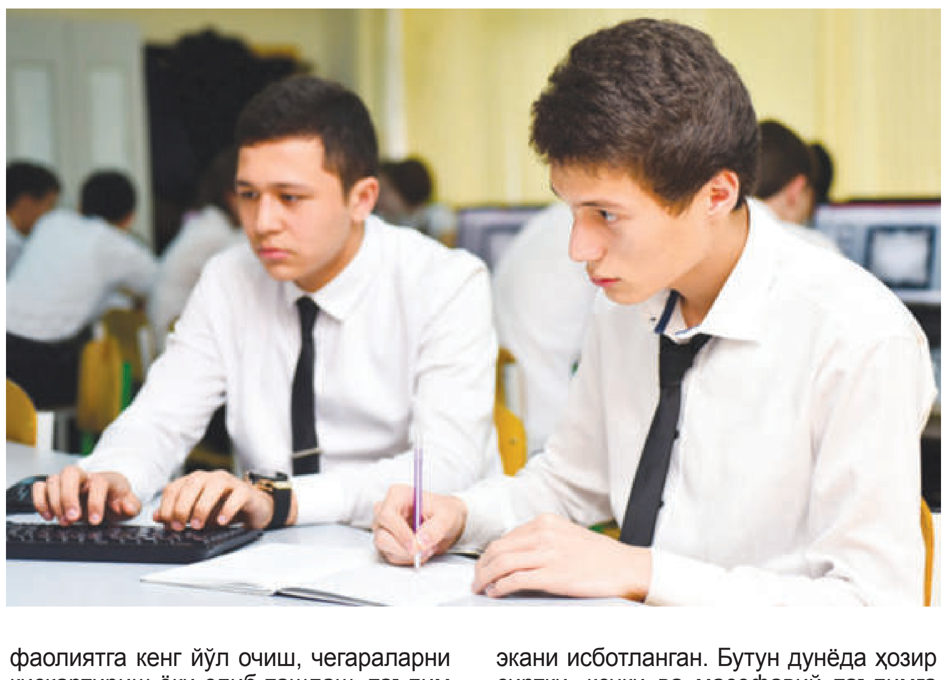

фаолиятга кенг йўл очиш, чегараларни қисқартириш ёки олиб ташлаш, таълим олувчининг фикрлаш ва таҳлил қилиш қобилиятини кучайтиришга қаратилган норма ва қоидалар, мезонлар, айниқса, эътиборлидир.

Қонунда яна бир жиҳатга диққатга молик: ишлаб чиқариш ёки фаолиятдан ажралмаган ҳолда ўқиш, яъни сиртқи, кечки, масофавий, оилада ва мустақил таълим олиш, катта ёшдагиларни ҳам касб ва малака борасида ўқитиш, касб-ҳунар мактаблари фаолиятини замон талаблари асосида янгидан йўлга қўйиш, таълимнинг нодавлат шаклини ривожлантиришга эътибор қаратиш.

Агар талаба коллеж ёки техникумни айни йўналиш бўйича тугатган бўлса, олий таълимни сиртдан олса, бунинг ёмон томони йўқ. Аксинча, у учун яна ҳам фойдали бўлади. Баъзи жабҳаларда сиртдан таълим олиш имконсиз бўлиши мумкин, лекин аксарият соҳаларда бу таълим шакли жуда самарали эканини исботланган. Бутун дунёда ҳозир сиртқи, кечки ва масофавий таълимга эътибор кучайган. Биз талабанинг мустақил таълим олишига ишонмаймиз, агар масъулиятни унинг ўзига юкласак, эскича қолиплардан воз кечган бўламиз.

Тан олиш лозим, таълим соҳаси бугун ана шундай ислоҳотларга жуда муҳтож. Олдимизда ечим топилиши зарур бўлган қатор масала ва саволлар турибди.

Бугун 11 йил мактабда аъло баҳоларга ўқиган ёшлар нега олий таълим муассасаларига ўқишга кира олмаяпти? Уларга етарлича билим берилмаяптими?

Нега юқори синф ўқувчилари мактабга эмас, репетиторга қатнаши керак? Ўша билимни мактабда ололмайдими?

Мактаб ўқитувчиларининг ўзлари ўқимишлими? Ўқувчиси берган оддий саволга муаллимнинг ўзи жавоб бера оладими?

Мамлакатимизнинг чекка ҳудудидаги мактабларга йўлингиз тушгандир. Икки юз-уч юз нафар бола таълим оладиган айрим мактаблар тараққиётдан узилиб қолган. Юртимизда кечаётган янгиликлар уларга етиб бормайди. Одатда мактаблар ўн йиллар давомида бир киши томонидан бошқарилади, кейин "курси мерос қолдирилади". Мактаб раҳбарияти айрим ҳолларда фақат қариндошлар, қуда-андалардан иборат.

Қонунда кўзда тутилган, мактаб директорларини 3 йилга тайинлаш ҳақидаги фикрлар ҳам асосли. Мактаб директорлигига бир неча номзод кўрсатилса, уларнинг орасидан муносиби танлаб олиниб, 3 йил давомида унга имконият берилса, у мактаб фаолиятини йўлга қўйса, ўрнида қолсин, эплолмаса, жойини муносиб инсонга бўшатиб бериши керак.

Мактабда ҳам, худди олий таълимдагидек, ўқитувчиларни саралаш керакдир?! Институтдан мактабга келган, ҳали тажрибаси бўлмаган ёш ўқитувчи билан ўн-ўн беш йиллик тажрибаси бўлган ўқитувчи бир хил маош олиши тўғри бўлмаслиги аниқ. Ўқитувчилар фаолияти бўйича таснифланиб, муайян босқичлардан ўтгач, етакчи ўқитувчи, катта ўқитувчи, методист ўқитувчи ёки ўша фан бўйича эксперт сифатида сараланса, ҳудудлар бўйича фан ўқитувчиларининг уюшмалари ташкил этилса, энг яхши устозларнинг тажрибаси оммалаштирилса, фойдадан холи бўлмайди.

Президентимиз ўқитувчиларнинг маошини оширишни ваъда қилди. Агар жамиятда ўқитувчининг нуфузи ошса, бу фақат ўша жамиятга фойда келтиради.

Таълим муассасамизга келаётган талабалар мактабдаёқ ўз олдига мақсад қўйиш ва мақсадга олиб борувчи йўлларни билса, улардан яхши ва рақобатбардош мутахассис тайёрлашимиз ҳам осон кечади. Яна ҳам аниқроғи, бу фикр илгари ҳам айтилган, таълим узлуксиз, бир-бири билан узвий боғлиқ бўлиши керак. Дейлик, мактабларимизни 5 баллик тизимда баҳолайдиган бўлсак, энг яхшилари деб тан олинганлари 4 баллга ҳам даъвогарлик қилолмайдими, деган тахминлар йўқ эмас.

Асрлар давомида Марказий Осиёда ҳамма соҳа бўйича етакчилик қилиб келган Ўзбекистон бугун айрим жабҳаларда, айниқса, таълим борасида қўшни мамлакатлардан ортда қолаётгани ачинарли, албатта. Мисол учун, Қозоғистоннинг бир эмас, бир нечта олий таълим муассасаси дунёнинг етакчи олий ўқув юртлари мингталиги рейтингидан жой олишга улгурган. Бизда эса бу нуфузли рейтингга кириш учун эндигина ҳаракат бошланяпти.

Иқтисодиётимиз ривожи илм-фан тараққиётига бевосита боғлиқ. Илм-фанни ривожлантирмай туриб, иқтисодиётимизни кўтара олмаймиз. Илмий тадқиқотларимиз кўламини кенгайтириб, инновацион фаолиятни ривожлантирмасак, таълим тизимига тан олинган халқаро амалиётни жорий этмасак, халқимиз турмуш фаровонлигида ўзгариш бўлмайди.

Айни кунда мамлакатимиз таълим-тарбия тизимини янада такомиллаштириш, илм-фан соҳаси ривожини жадаллаштириш мақсадида Президентимиз фармони лойиҳаси устида қизғин баҳслар, фикр алмашувлар кетмоқда. Бу кўпчилик зиёлиларни, шубҳасиз, қувонтиради. Негаки, келажак учун муҳим бўлган бу каби меъёрий ҳужжатлар, албатта, қабул қилиниши лозим. Муҳокамаларда иштирок этиш, унга ўз муносабатимизни билдириш орқали биз келажак учун масъуллигимизни яна бир бор тан оламиз.

Энг муҳими ҳам шу.

Сайёр қабул

ЮЗМА-ЮЗ ВА ОЧИҚ МУЛОҚОТЛАРДА
аҳоли мурожаатларига ижобий ечим топилди

Ўз ҳақини билган, ҳуқуқий қарашлари юксалаётган айни давр кишилари шахсий ва жамият муаммоси бўйича қачон, қаерга, қандай мурожаат қилишни ўрганмоқда.
Энди улар масалаларга бефарқ қараётган айрим мутасаддиларнинг қуруқ ваъдаларига ишонмайди, умид билан навбатдаги эшикни қоқади.

Раҳбарлар ҳам оддий инсонларнинг дардига қулоқ тутиш энг мақбул ечим эканини тушуниб етмоқда. Юзма-юз ва очиқ мулоқотлар эса аҳоли мушкулларини осон қилади, ишончсизликни аритади, албатта.

Наманган вилоятида Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ташаббуси билан ўтказилган 3 кунлик сайёр қабул кўплаб муаммоларни бартараф этишда айни муддао бўлди.

Чуст туманидаги Биби она зиёратгоҳига Чуст, Поп ва Мингбулоқ туманлари, Тўрақўрғондаги "Комилов Турсунбой" фермер хўжалиги дала шийпонига Тўрақўрғон, Косонсой ва Наманган туманлари, Чортоқ туманидаги "Ором" мажмуасига Чортоқ, Уйчи ва Янгиқўрғон туманлари, Учқўрғон туманидаги "Муҳаммадали ҳамкор бизнес" МЧЖга қарашли дала шийпонига Учқўрғон ва Норин туманлари фуқаролари таклиф этилди.

Сайёр қабулларда Ўзбекистон Президенти маслаҳатчисининг ўринбосари Алишер Усманов, вилоят ҳокими вазифасини бажарувчи Шавкат Абдураззоқов, Президент Администрацияси, Халқ қабулхоналари, Олий суд, Бош прокуратура, 20 га яқин вазирлик ва идора, секторлар, ҳудудий ташкилотлар раҳбарлари аҳоли мурожаатларини тинглади.

Мурожаатлар ижроси юзасидан шу жойнинг ўзида мутасаддиларга тегишли кўрсатмалар берилди, ўрганиш талаб этиладиганлари назорат учун белгиланди.

Оммавий сайёр қабул давомида 1878 нафар фуқаро қатнашиб, 1929 та масалани кўтарди. Уларнинг 719 таси ижобий ечим топди, 448 таси ҳуқуқий маслаҳат бериш орқали ҳал этилди, 177 тасига тушунтириш берилди, қолганлари назоратга олинди.

Мурожаатларнинг энг кўпи меҳнат ва бандлик, ҳуқуқ идоралари фаолияти, соғлиқни сақлаш, таълим, коммунал, уй-жой соҳаси билан боғлиқ. Бундан кўриниб турибдики, аҳоли кўпроқ турар жой, бизнес юритиш учун ер олиш масаласида қийинчиликка дуч келмоқда.

Мурожаатчилар бу ерда йўналишларга ажратилган масалалар бўйича тегишли мутасаддиларга учраб, ўзларини қийнаётган муаммо юзасидан қониқарли жавоб олди.

Фарҳоджон АҲМЕДОВ (Мингбулоқ тумани):

— Жомашўй шаҳарчасининг "Мустақиллик" маҳалласида истиқомат қиламан, ёшим қирқ иккида. Кўчага бировнинг кўмагисиз, ўзим чиқишни, мустақил ҳаракатланишни, ҳеч кимга оғирлигим тушмаслигини истайман. Имкониятим чеклангани учун юриш воситасига эҳтиёжим бор эди, лекин уни сотиб олгани пулим йўқ. Сайёр қабулга қўшни йигит ўз машинасида олиб келди. Ўзим бир чеккада ўтирдим, менинг номимдан ҳамроҳим вилоятимиз ҳокимига илтимос қилди, мана, ногиронлик аравачаси билан уйга қайтяпман, бу техника ҳам одамга анча тиргак бўларкан. Аввало, мушкулимни осонлаштиришга уринган қўшнимга, ғамхўр раҳбарларга раҳматимни газета орқали етказиб қўйсангиз.

Раҳимберди СУЛАЙМОНОВ (Наманган тумани):

— Оммавий қабулга "Қоратепа", "Нуртепа" маҳалласида яшовчи 50 нафар фуқаро номидан келдим. Кўркам файз кўчасидан об-ҳаво иссиқлигида ўтсангиз, уст-бошингиз чангга, ёғингарчиликда лойга ботади. Шуни йўлсозларнинг бошлиғига ётиғи билан тушунтирдим. Кўчани шағаллаштириш юзасидан режа дафтарига ёзиб олди. Қолаверса, осилиб ётган ва хавфли электр симлари учун устун йўқлигини ҳам айтдим. Туман электр тармоқлари корхонаси раҳбари келгуси ҳафта мутахассислари билан бориб, ҳудудимизга зарур бўлган 100 та симёғочни ўрнатиб беришга ваъда қилди. Оғриқли муаммо бартараф этилаётганидан мамнунмиз.

Жавлон ҒОИПОВ (Тўрақўрғон тумани):

— Тадбиркорман, кўп ишларимизни, масалан, маркетинг жараёнларини интернет орқали битирамиз, реклама қиламиз. Пандемия шароитида ахборот-коммуникация воситалари, мобиль қурилмаларга эҳтиёж ҳар қачонгидан ортди ва бу ҳолат энди пасаймайди. Талабалар, олий ўқув юртлари ўқитувчилари дарс машғулотларини ва баъзи давлат ташкилотлари хизматчилари топшириқларни хонадонларида бажаряпти. Шу маънода, интернет сув ва ҳаводек зарурлигини ҳис қилиб, туман марказидаги "Туркистон" маҳалласининг Ф.Хўжаев кўчасига 3 кун муддат ичида шиша толали алоқа тармоғи тортиладиган бўлди. Бу билан ҳам интернет сифати яхшиланади, ҳам тўлов нархлари сезиларли арзонлашади.

Асалхон ҲУСАИНОВА (Янгиқўрғон тумани):

— "Бирлик" маҳалласидан сайёр қабулга умид билан келган эдим. Ишсизман, 2 фарзандим бор. Туман ҳокимининг ўзига учраб, режаларим билан ўртоқлашдим, яқин-атрофимизда бекат ва дўкон йўқлигини, ниятим дўкон очиш эканини айтдим. Арзон ва сифатли озиқ-овқат захирасини яратиш мақсадида ҳар бир маҳаллада савдо дўконлари ва кичик экобозорлар ташкил этиш бўйича ишлар бошлангани маълум қилинди. Шундан келиб чиқиб, менинг ҳаракатим "Элга хизмат" лойиҳасига бириктирилиб, тадбиркор сифатида иш бошлашга рухсат олдим.

Муяссар СИДДИҚОВА (Наманган шаҳри):

— "Шарқ тонги" маҳалласида яшайман. Балиқчилик фаолиятини йўлга қўйиш бўйича мақсадли бизнес режамни Марказий банкнинг вилоят бошқармаси бошлиғига тақдим этдим. Шу тадбиркорлик учун кредит олишим кераклигини билдирдим. Лойиҳам ўрганилиб, шу жойнинг ўзида мақсадимга эришдим. Ишим бу қадар тез амалга ошишига, тўғриси, ишонмагандим. Мен учун 10 кун муддат ичида 1 миллиард 400 миллион сўм кредит ажратилишини эшитиб, бошим осмонга етди.

Сайёр қабулда 71 ёшида шахсини тасдиқловчи ҳужжатни қўлга киритган косонсойлик онахон Турсуной Ҳожиматова янги паспортини кўзларига суртиб, "Ўзбекистон Республикасининг фуқароси" деган ёзувни қайта-қайта ўқиб, шодлигини яширмай, дуога қўл очди.

— Кейинги тўрт йил ичида мамлакатимизда халқ билан мулоқотнинг самарали тизими яратилди. Хусусан, давлатимиз раҳбарининг виртуал қабулхонаси ишга туширилгани, вилоят, шаҳар ва туманларда Президент Халқ қабулхоналари фаолиятининг изчил йўлга қўйилгани аҳоли кундалик турмуши, фуқаролар ҳуқуқ ва манфаатларини таъминлаш, хизмат соҳаси, тадбиркорлик ривожидаги муаммо ҳамда камчиликларга барҳам бериш орқали тараққиётни жадаллаштиришга хизмат қилмоқда. Айни жараёнда жойларда ўтказилаётган сайёр қабуллар ҳам халқ ичига кириб бориш, унинг ташвиш ва муаммоларини чуқур ўрганган ҳолда, тегишли идора ва ташкилотлар билан бамаслаҳат ҳал этишнинг натижадор воситаси сифатида муҳим аҳамият касб этмоқда, — дея таъкидлади Президентнинг Мингбулоқ туманидаги Халқ қабулхонаси мудири Адҳамжон Алимов.

Сайёр қабулнинг учинчи куни янги форматда давом этди. Барча туманларда мурожаатлар бўйича амалий ишлар кўздан кечирилди ва муаммолар уйма-уй юриб, тегишли тартибда ҳал этишга эришилди.

Орифжон ЖЎРАЕВ,
"Янги Ўзбекистон" мухбири

Янги технологиялар

Лутфулла СУВОНОВ,
"Янги Ўзбекистон" мухбири

Бугунги кунда глобал иқлим ўзгаришлари сабаб юзага келаётган сув тақчиллиги шароитида қишлоқ хўжалиги экинларидан юқори ҳосил олиш учун сув ресурсларидан самарали фойдаланиш, суғоришнинг тежамкор технологияларини жорий қилиш муҳим масала ҳисобланади.

Қишлоқ хўжалигида суғориш тизимларининг турли йўналишлари татбиқ этилмоқда. Уларнинг ҳам турлари кўпайиб бормоқда. Жумладан, ер остидан, устидан, томчилатиб, ёмғирлатиб, плёнка тўшаб суғориш кабиларни мисол тариқасида келтириш мумкин. Энг асосийси, бундай усуллар сувни бир неча баробар тежаш имкониятини бериши билан аҳамиятлидир.

Шу сабаб бугун ҳар бир фермер, деҳқон хўжаликлари бу масалага алоҳида эътибор қаратмоқда.

Андижонда ҳам ер остидан суғориш тизими оммалашмоқда. Вилоятдаги "Экосув" масъулияти чекланган жамияти томонидан таклиф этилаётган ер остидан томчилатиб суғориш лойиҳаси кўпчилик фермерларда қизиқиш уйғотмоқда. Сабаби, мазкур технологиянинг жуда кўп афзаликлари бор.

Янги лойиҳа Андижон тумани Исмоилов массивидаги "Олимжонов Омадбек даласи" фермер хўжалигининг 5 гектар пахта даласида тажриба сифатида синовдан ўтказилди. Мутахассислар ўқув амалиёти даласида ер остидан суғоришнинг бир йиллик натижаси, унинг қишлоқ хўжалигидаги афзалликлари билан танишиш жараёнида янги тизимнинг сув тақчил бўлган адирликларда ҳам жорий этилиши ҳар жиҳатдан фойдали бўлишини билдирди.

Таъкидланганидек, айни пайтда дала майдонида ер остидан суғориш тизимини ташкил этиш сарф-харажатлари анча юқори. Агар лойиҳа учун ишлатиладиган маҳсулотлар ўзимизда ишлаб чиқарилса, табиийки, унинг нархи ҳам 2-3 баробар арзонлашади.

— Бу усулда бошқа суғориш тизимларига қараганда сувни икки боробар тежаш имконияти бор, — дейди қишлоқ хўжалиги фанлар доктори Анваржон Исашов. — Бундан ташқари, тупроқ ювилиб кетмайди. Қолаверса, минерал ўғитлар бевосита ўсимликнинг илдиз қисмига берилади. Бунинг натижасида минерал ўғитлар ҳам иқтисод қилинади.

Бу усулнинг томчилатиб суғоришдан яна бир афзаллиги тупроқ остидан суғоришидадир. Шу ўринда бу тизимнинг технологиясига тўхталиб ўтиш жоиз. Қайд этиш керакки, ерни кузда яхши шудгор қилиб, баҳорда экишдан олдин 50 сантиметр чуқурликда қувурлар ётқизилади. Шундан сўнг улар асосий бошқариш пультига уланади. Қувурлар 25-30 йилгача ишлатилиши мумкин. Муҳими, бундай суғориш усулида пахтадан 50-52 центнердан ҳосил олинади. Агар мана шундай янги технологияларни жорий қиладиган бўлсак, аввало, тупроқ унумдорлиги сақлаб қолинади, қолаверса, сув ва минерал ўғитларни иқтисод қилишга эришилади.

— Жорий йил баҳорда "Экосув" МЧЖ билан тажриба асосида ер остидан суғориш тизимини қўллаш учун шартнома имзоладик. Бу тизимнинг қулайлиги шундаки, сув муаммо бўлмади ва минерал ўғит бир баравар иқтисод қилинди. Агар таққослайдиган бўлсак, тизим жорий қилинмаган даламда бир гектарига 11-12 миллион харажат қилган бўлсам, бу ерда гектарига 3 миллион сўм сарфладим. Муҳими, бошқа далаларимда ҳосилдорлик 30-32 центнерни ташкил этган бўлса, бу ердан 50-55 центнердан ҳосил олишни мўлжаллаяпман, — дейди фермер Акмалхон Юнусхўжаев.

Мутахассисларнинг ҳисоб-китобларига кўра, 1 гектар пахта майдонини уруғ қадалган даврдан то теримгача эгатлаб суғориш учун 10 миллион 412 минг сўм харажат қилинади. Ер устидан томчилатиб суғоришда эса бир гектар майдонга 7 миллион 582 минг сўм, ер остидан суғориш усулида эса 2 миллион 354 минг сўм сарфланади. Эгатлаб суғорилганда 7 минг 500 куб метр сув сарфланиб, ҳосилдорлик 25 центнерни, ер устидан томчилатиб суғоришда 3 минг куб метр сув ишлатилиб, ҳосилдорлик 38 центнерни ташкил этади. Ер остидан суғоришда эса 2 минг 400 куб метр сув билан 60 центнер натижадорликка эришилади.

Жорий йилда 5 гектар майдонда тажриба сифатида қўлланилаётган янги технология келгуси йилларда фақатгина пахта етиштиришда эмас, буғдой парвариши учун ҳам ишлатилиши режалаштирилмоқда.

Андижон вилояти Қўрғонтепа тумани ҳокими Авазбек Эргашевнинг таъкидлашича, туманда жорий йилда 4 минг тонна полиз маҳсулотлари етиштириш белгиланган.

Туманда картошкачиликдан мўл ҳосил олиш мумкин. Чунки туманнинг мўътадил иқлими ҳаво ҳарорати ва тупроқдаги намликнинг етарли бўлишини таъминлайди. Шунинг учун бу ерда картошка етиштириш бошқа ҳудудлардагига қараганда самаралироқ.

Ана шундан келиб чиқиб, жорий йилда тумандаги мавжуд фермер ва деҳқон хўжаликлари ҳамда аҳоли томорқаларида экилган картошкадан 42 минг тонна ҳосил олиниши режалаштирилган.

Яхши ҳосил учун яхши парвариш ҳам керак. Туманда ёмғирлатиб суғориш технологияси жорий этилиши натижасида ҳар бир гектар майдондан 100 центнер ғалла етиштиришга эришилади. Айни пайтгача гектаридан 60-70 центнердан ғалла ҳосили олинаётган бўлса, яна 30-40 центнер ҳосил давлатга ҳам, фермер хўжаликларига ҳам қўшимча даромад келтиради.

Республикамизда коррупцияга қарши курашиш борасида олиб борилаётган саъй-ҳаракатларни тизимлилик асосида мувофиқлаштириш ва тубдан янгилаш, давлат ва жамият қурилишининг барча соҳаларида коррупция билан боғлиқ ҳолатларга чек қўйиш мақсадида янги тузилма — Коррупцияга қарши курашиш агентлиги ташкил этилган.

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН
2020 йил 5 ноябрь, 212-сон

Коррупцияга қарши курашиш

ХАЛҚАРО ҲАМКОРЛИКНИНГ ЯНГИ БОСҚИЧИ

Бекзод РАҲМОНОВ,
Коррупцияга қарши курашиш агентлиги масъул ходими

Президентимиз Шавкат Мирзиёевнинг БМТ Бош Ассамблеясининг 75-сессиясидаги нутқида юртимиз ҳаётининг муҳим соҳаларида изчиллик билан амалга оширилаётган ўзгариш, янгиланиш,ислоҳот ва ташаббуслар сарҳисоби қаторида ўз ечимини кутаётган халқаро, минтақавий ва миллий доирада муҳим аҳамиятга эга бўлган долзарб масалалар таъкидлаб ўтилди.

Жумладан, республикамизда коррупцияга қарши курашиш борасида олиб борилаётган саъй-ҳаракатларни тизимлилик асосида мувофиқлаштириш ва тубдан янгилаш, давлат ва жамият қурилишининг барча соҳаларида коррупция билан боғлиқ ҳолатларга чек қўйиш мақсадида янги тузилма — Коррупцияга қарши курашиш агентлиги ташкил этилгани маълум қилинди.

Давлат раҳбари томонидан янги агентликнинг халқаро ҳамжамиятга маълум қилинишининг аҳамияти шундан иборатки, ушбу агентлик нафақат республикамизда коррупцияга қарши курашиш ишларини такомиллаштиради, балки халқаро доирада ҳам мазкур иллатга қарши курашиш борасида ўзаро ҳамкорлик ишларини янги босқичга кўтариб, Ўзбекистоннинг бу йўналишдаги кўп томонлама фаолияти самарадорлигини оширади.

Халқаро ҳамжамиятнинг коррупцияга қарши курашиш ва бу соҳада давлатлараро ҳамкорликнинг ҳуқуқий тартиб-тамойилларини белгилаш мақсадида БМТ Бош Ассамблеясининг 2003 йил 31 октябрдаги қарори билан Коррупцияга қарши курашиш тўғрисидаги халқаро конвенция қабул қилинган.

Конвенция талабларига мувофиқ, ҳар бир аъзо давлат ўз ҳуқуқий тизимининг асосий тамойилларидан келиб чиқиб, минтақавий ва халқаро даражада муваффақиятли ҳамкорлик қилиш дастурларини ишлаб чиқиши, жамиятда бу иллатнинг олдини олиш ҳамда илдизини қуритишга қаратилган кенг кўламли чора-тадбирларни амалга ошириш лозим. Шунингдек, конвенциянинг 6-моддаси 3-бандида ҳар бир аъзо давлат БМТ Бош котибига коррупциянинг олдини олиш бўйича аниқ чора-тадбирларни ишлаб чиқиш ва амалга оширишда бошқа иштирокчи давлатларга ёрдам бериши мумкин бўлган орган ёки органларнинг номи ва манзилини хабар қилиши аниқ белгиланган.

Ўзбекистон мазкур конвенцияга 2008 йил 7 июлда қўшилган бўлиб, унинг 6-моддаси 3-банди бўйича Ўзбекистон Республикаси Бош прокуратураси, Ички ишлар вазирлиги, Давлат хавфсизлик хизмати ва Адлия вазирлиги коррупциянинг олдини олиш бўйича аниқ чора-тадбирлар ишлаб чиқиш ва уларни амалга оширишда бошқа иштирокчи давлатларга ҳуқуқий ёрдам кўрсатиши мумкин бўлган органлар сифатида белгиланган эди.

Аммо коррупциянинг олдини олиш ва унга қарши курашиш борасида конвенцияга аъзо давлатлар ҳамда халқаро ташкилотлар билан ҳамкорликдаги фаолиятни тўлақонли амалга оширилган, дея олмаймиз. Бу ҳолатни қуйидагича изоҳлаш мумкин.

Биринчидан, коррупцияга қарши курашишда, асосан, содир этилган коррупция билан боғлиқ жиноятларни аниқлаш, терговқилиш ва айбдорларнинг қилмишларига ҳуқуқий баҳо бериш фаолияти билан шуғулланилган.

Иккинчидан, юқоридаги ҳуқуқни муҳофаза қилувчи органлар, жамиятда қонун устуворлигини таъминлаш, ҳуқуқни қўллаш амалиёти ва ижросини назорат қилиш каби масъулиятли вазифаларининг кўлами кенглиги боис, уларнинг фаолиятида коррупциянинг келиб чиқиш сабабларини тизимлилик асосида ўрганиш имкони бўлмаган.

Учинчидан, ушбу давлат органларининг коррупцияга қарши курашиш ва унинг олдини олиш борасидаги фаолиятларини мувофиқлаштириб турувчи ягона тизим мавжуд эмас ҳамда коррупцияга қарши курашишнинг ҳуқуқий асослари етарли даражада яратилмаган эди.

Тўртинчидан, Ўзбекистоннинг миллий манфаатларига ва халқаро имижига зарар етказувчи коррупция билан боғлиқ жиноятларни тергов қилиш натижалари комплекс таҳлил қилиниб, уларнинг шарт-шароитлари ва давлат бошқаруви тизимида бу ҳолатга имкон берган тартиб-тамойиллар батафсил ўрганилмаган.

Юқоридаги ҳолатлар ва бошқа шарт-шароитлар сабаб коррупцияга қарши курашиш тўғрисидаги конвенция талаблари асосида юртимизнинг бу борадаги халқаро фаолиятнинг самарадорлигини ошириш ва янги Ўзбекистонни барпо этишда бу иллатга қарши муросасиз курашиш маданиятини шакллантириш мақсадида давлатимиз раҳбарининг ташаббуси билан 2017 йил 3 январда Ўзбекистон Республикасининг "Коррупцияга қарши курашиш тўғрисида"ги қонуни қабул қилинди.

Мазкур қонуннинг қабул қилиниши давлат органлари ва фуқаролик жамияти институтларининг коррупцияга қарши курашишда куч ва имкониятларини бирлаштириб, яхлит бир тизим яратиш ҳамда соҳага оид миллий қонунчиликни такомиллаштириш имконини берди.

Ўтган давр мобайнида коррупцияга қарши курашиш давлат сиёсати даражасига кўтарилиб, зарурий чора-тадбирларни ишлаб чиқиш ва амалиётга татбиқ этиш, соҳани тартибга солувчи ҳуқуқий механизм ва институционал тизимлар яратиш ишлари изчиллик билан давом эттирилди.

Ушбу бошланган ишларнинг мантиқий давоми сифатида Президентимизнинг 2020 йил 29 июндаги "Ўзбекистон Республикасида коррупцияга қарши курашиш тизимини такомиллаштириш бўйича қўшимча чора-тадбирлар тўғрисида"ги фармони билан жамият ва давлат ҳаётининг барча соҳаларида коррупциянинг олдини олиш ва унга қарши курашишга қаратилган давлат сиёсатини шакллантириш, уни муваффақиятли амалга ошириш ҳамда самарадорлигини такомиллаштириш мақсадида махсус ваколатли давлат органи — Коррупцияга қарши курашиш агентлиги ташкил этилди.

Ўзбекистонда янги агентлик ташкил этилганини бир қатор халқаро ташкилотлар, жумладан, Жаҳон банки, Европада хавфсизлик ва ҳамкорлик ташкилоти, БМТнинг Наркотиклар ва жиноятчиликка қарши курашиш бошқармаси, БМТ Тараққиёт дастури, Иқтисодий ҳамкорлик ва тараққиёт ташкилотлари юксак мамнуният билан кутиб олиб, агентлик фаолиятини йўлга қўйиш ва унинг зиммасидаги вазифаларни амалга оширишда амалий кўмак кўрсатишга ҳамда бу йўналишда яқиндан ҳамкорлик қилишга тайёр эканликларини маълум қилдилар.

Бугунги кунда агентлик томонидан коррупцияга қарши курашиш соҳасидаги халқаро ҳамкорликнинг йўналишлари, ривожлантириш тенденциялари ва амалга ошириш лозим бўлган чора-тадбирлар режалари аниқ белгилаб олинган бўлиб, бу борадаги ишларни жадал суръатларда олиб бориш йўлга қўйилган. Хусусан, агентлик фаолиятига халқаро стандартларни ва илғор хорижий тажрибани татбиқ этиш мақсадида бир қатор халқаро ташкилотлар вакиллари ва хорижий экспертлар билан музокаралар ўтказилмоқда. Бундан кўзланган мақсад юртимизда коррупцияга қарши курашиш борасида олиб борилаётган ишлардан халқаро ҳамжамиятни хабардор этиш, халқаро рейтинг ва индекслардаги ўрнимизни яхшилаш, чет давлатлар ва халқаро ташкилотлар билан тизимли ҳамкорлик қилишнинг янги механизмларини яратишдан иборат.

Агентлик халқаро ҳамжамиятнинг коррупция ва у билан бевосита боғлиқ бўлган жиноятларга қарши курашиш борасидаги самарали ҳаракатларини ва ташаббусларини қўллаб-қувватлаб, бу соҳадаги истиқболли лойиҳаларда фаол иштирок этишни бошлади. Чунки коррупция мураккаб ижтимоий ҳодиса бўлиб, у миллий, минтақавий ва халқаро шаклларга эга, унга қарши курашишда давлатлар томонидан алоҳида чораларни қўллаш самарали ҳисобланмайди. Коррупцияга қарши курашишда ҳар бир давлат, жамият ва халқаро ташкилотларнинг ўзаро жипслиги талаб этилади. Зеро, халқаро даражадаги муаммога айланиб улгурган коррупцияга қарши фақат жаҳон ҳамжамиятининг бирлашган саъй-ҳаракатлари орқали самарали курашиш мумкин.

Шарҳ

Ногиронлиги бўлган шахсларнинг ҳуқуқларини таъминлашнинг янги тизими яратилади

Беҳзод НАРИМОНОВ,
Тошкент давлат юридик университети декани ўринбосари,
Беҳзод МУСАЕВ,
Тошкент давлат юридик университети кафедра мудири

"Инсон мафаатлари ҳамма нарсадан устун". Президентимиз томонидан илгари сурилган ва бугун ҳаётимиздан тобора чуқур ўрин олаётган ушбу тамойил мамлакатимизда инсон манфаатларини муҳофазалаш ва жамият тараққиётини юксалтиришга хизмат қилмоқда.

Давлат органлари қаторида фуқаролик жамияти институтлари томонидан ҳам ушбу эзгу ташаббусни тўла рўёбга чиқариш борасида муҳим чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Айниқса, ногиронлиги бор шахсларни манзилли ижтимоий ҳимоя қилиш, соҳада тиббий-ижтимоий ёрдамнинг барқарор тизимини яратиш ишлари давом этмоқда.

Маълумотларга кўра, ҳозирги кунда дунёда ногиронлиги бор 1 миллиардга яқин шахс ҳаёт кечирмоқда. Юртимизда ушбу шахсларнинг нуфузи 670 мингдан зиёдни ташкил этади. Коронавирус таҳдиди уларнинг ҳаётига ҳам ўз таъсирини ўтказмай қолмади. Шундай шароитда алоҳида эътибор ва ғамхўрликка муҳтож бўлган шахсларни ёлғиз қолдирмасдан, манзилли ижтимоий ҳимоялаш нафақат давлат, балки фуқаролик жамияти институтлари, кўнгиллилар ва саховатпеша инсонлар томонидан ҳам амалга оширилаётганини алоҳида эътироф этиш лозим.

Президентимиз жорий йил 15 октябрда имзолаган "Ногиронлиги бўлган шахсларнинг ҳуқуқлари тўғрисида"ги қонун ногиронлиги бўлган шахсларни давлат томонидан қўллаб-қувватлаш тизимини ҳуқуқий жиҳатдан тўла-тўкис тартибга солишга қаратилгани билан аҳамиятлидир. Аввало, ушбу қонунда "ногиронлиги бўлган шахс" тушунчасига аниқ таъриф берилди. Бу борадаги давлат сиёсатининг асосий мақсади ушбу шахсларнинг сиёсий, иқтисодий, ижтимоий ҳаётда бошқалар билан тенг, тўлиқ ва самарали иштирок этиши учун шарт-шароитлар яратишга қаратилган.

Мазкур тушунча БМТнинг ногиронлар ҳуқуқлари тўғрисидаги конвенцияси ва бошқа бир қатор халқаро стандартларга мос ҳолда киритилган. Бундан ташқари, "протез-ортопедия буюмлари", "реабилитация", "сурдотаржима", "сурдотехник воситалар", "тифлотехник воситалар" каби янги тушунчалар қонуннинг амалий аҳамиятини янада оширади.

Ногиронлиги бўлган шахсларнинг ҳуқуқларини таъминлашнинг асосий принциплари давлат томонидан кафолатланган иқтисодий, ижтимоий ва ҳуқуқий чора-тадбирлар тизимининг асосий қоидаларини белгилайди. Жумладан, ногиронлиги бўлган шахсларга нисбатан ҳар қандай ажратиб қўйиш, истисно этиш, четлатиш, чеклаш ёки афзал кўриш, шунингдек, ногиронлиги бўлган шахсларнинг объектлар ва хизматлардан фойдаланиши учун шарт-шароитлар яратишни рад этиш тақиқланиши ногиронлик белгисига кўра, камситилишга йўл қўймаслик принципини англатади.

Қайд этиш лозимки, ногиронлиги бор шахсларнинг барча билан тенг имкониятларга эга бўлиши кундалик ҳаётда дуч келадиган кўплаб шарт-шароитлар билан боғлиқ. Тасаввур қилайлик, жамоат транспортларида эшитишида нуқсони мавжуд ногиронлиги бўлган шахс учун ахборот таблолари ёхуд кўзи ожизлар учун зарур маълумотларни овозли эълон қилиш тартиби жорий қилиниши ушбу шахсларнинг ўз манзилларига қийналмай етиб олишига ёрдам беради.

Шунингдек, ушбу шахсларнинг ортиқча оворагарчилиги олдини олиш мақсадида айрим хизматлардан фойдаланишда ҳам муайян ҳуқуқлар белгиланмоқда. Хусусан, қонун кучга киргандан сўнг бундай инсонлар ижтимоий ва бошқа турдаги хизматлардан фойдаланишда давлат органларига яшаш жойидан қатъи назар, мурожаат қилиши мумкин бўлади.

Қонун билан ногиронлиги бор шахснинг хусусиятларидан келиб чиқиб, муайян яшаш шароитларига эга бўлиш ҳуқуқи таъминланиши белгиланди. Масалан, жисмоний нуқсонлари бор шахсга юқори қаватлардан эмас, балки қулай қаватдан уй-жой берилиши мақсадга мувофиқ. Шу билан бирга, уй-жой, имтиёзли ипотека кредитларини олишда уларга устунлик берилиши алоҳида белгиланган. Яна бир муҳим жиҳат, ушбу шахсларнинг давлат органларига мурожаат қилишда имо-ишора тилини эътироф этиш, сурдотаржима хизматларини кўрсатиш ва факсимил имзодан фойдаланиш каби зарур шарт-шароитлар яратишнинг белгиланиши давлат органларининг халқимизга самарали хизмат қилишида муҳим омил бўлади.

Ногиронликни белгилаш, ногиронликни қайта-қайта тасдиқлаш каби муаммолар ногиронлиги бўлган шахслар тиббий-ижтимоий ҳимоясига салбий таъсир кўрсатиб, уларнинг ҳақли эътирозига сабаб бўлаётган эди. Жисмоний имкониятичекланган шахс даволаниш эҳтиёжи бўлмаса-да, тиббий меҳнат экспертизаси комиссияларига асословчи ҳужжат топшириш учун муайян муддат касалхоналарда даволанишга мажбур эди. Эндиликда ташкилий-ҳуқуқий шаклидан қатъи назар, тиббиёт ташкилотлари ногиронлик белгилари аниқ кўриниб турган шахсларни клиник-функционал маълумотларни олишга доир қўшимча текширувларни ўтказмасдан туриб, тиббий-ижтимоий экспертизага юборишга ҳақли экани белгиланди.

Алоҳида қайд этиш лозимки, тиббий-ижтимоий эксперт комиссияси фаолиятида очиқлик, шаффофлик ва қонунийликни таъминлаш мақсадида унинг мажлисларида маҳаллий меҳнат, давлат ҳокимияти органлари, касаба уюшмалари, суғурта ташкилотлари ва бошқа идораларнинг вакилларидан ташқари ногиронлиги бўлган шахсларнинг жамоат бирлашмалари вакиллари иштирок этиши мумкинлиги белгиланган. Бу эса ногиронлиги бўлган шахсларнинг ҳуқуқлари ва қонуний манфаатларини жамоатчилик назоратининг таъсирчан воситалари орқали амалга ошириш имконини беради.

Ногиронлиги бўлган шахсларнинг меҳнат ҳуқуқлари ҳақида сўз борганда, иш берувчининг айби билан меҳнатда майиб бўлган ёки касб касаллигига чалинган ушбу шахсларни тиббий кўрсатмаларга биноан иш берувчининг маблағлари ҳисобидан реабилитация қилишнинг техник воситалари билан таъминланиши белгиланганини алоҳида эътироф этиш жоиз. Албатта, ногиронликка чалинишни ҳеч қандай реабилитация билан компенсация қилиб бўлмайди. Аммо мазкур мажбурият иш берувчиларнинг ходимларга муносиб меҳнат шароитларини яратиш мажбуриятини бажармаслиги натижасида юзага келиши мумкин бўлган айрим нохуш ҳолатларнинг олдини олишга хизмат қилади, деган фикрдамиз.

Шунингдек, ишга қабул қилиш ёхуд хизмат пиллапояларидан кўтарилиш каби меҳнат муносабатларининг барча босқичларида ногиронлик белгисига кўра, камситиш тақиқланиши, бундай шахсларни тунги ишдан ташқари вақтдаги ишларга ва дам олиш кунлари ишга жалб этишга йўл қўйилмаслиги ҳамда I ва II гуруҳ ногиронлиги бўлган ишловчи шахсларга нисбатан қисқартирилган иш вақти давомийлиги белгиланиши ногиронлиги бўлган шахсларнинг ҳуқуқ-манфаатини ҳимоялашда муҳим омил бўлади.

Ногиронлиги бўлган шахслар жамиятда муносиб ўрин эгаллаши учун уларнинг таълим олиш ҳуқуқини кафолатлаш муҳим аҳамият касб этади. Шу сабабли давлат ушбу шахсларнинг инклюзив таълимини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратади. Бу борада ногиронлиги бўлган болаларни таълим муассасаларида ўқитишнинг вақтинча имкони бўлмаса, уйда ўқитилишини таъминлаш чоралари ҳам кўрилади. Умуман олганда, ушбу шахсларнинг таълим олиши энг самарали ўқитиш йўллари билан амалга оширилади. Хусусан, экстернат шаклида, уйда, махсус гуруҳларда, якка тартибда ёки масофавий тартибда амалга оширилади. Мазкур ўқитиш йўлларини танлаш ногиронлиги бор ҳар бир шахснинг индивидуал хусусиятларидан келиб чиққан ҳолда, масъул мутахассислар томонидан белгиланади.

Ушбу қонун расмий эълон қилинган кундан эътиборан уч ой ўтгач кучга киради.

Долзарб мавзу

БОЗОРЛАРДА ОЗИҚ-ОВҚАТ НАРХИ БАРҚАРОРЛИГИ ТАЪМИНЛАНАДИ

Лола САОДАТОВА,
журналист,
Гулсум ШОДИЕВА,
"Янги Ўзбекистон" мухбири

Бугунги кунда мамлакатимизда аҳолини арзон ва сифатли озиқ-овқат билан таъминлашга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Хусусан, жорий йил апрель ойидан бошлаб асосий турдаги озиқ-овқат маҳсулотлари импорти божхона тўловларидан озод қилинди. Лекин дунё бозорларида ошган нарх-наво мамлакатимизга ҳам ўз таъсирини кўрсатмай қолмади. Бундай шароитда ички имкониятларни ишга солган ҳолда, бозорни озиқ-овқат маҳсулотлари билан тўлдириш, нарх-наво барқарорлигини сақлаш жуда муҳимдир.

Жорий йилнинг 16 октябрь куни мамлакатимиз озиқ-овқат хавфсизлигини таъминлаш ва ички бозорда нарх-наво барқарорлигини сақлаш масалалари юзасидан ўтказилган йиғилишда давлатимиз раҳбари аниқ вазифаларни белгилаб берди. Бугун Қашқадарёда ана шу вазифалар ижросига жиддий киришилган.

Жорий йилнинг 1 ноябридан 2021 йил 1 майига қадар бўлган муддат учун қилинган ҳисоб-китобларга кўра, вилоят аҳолиси эҳтиёжини қондиришга 86 минг тонна картошка, 11 минг тонна пиёз, 32 минг тонна сабзи, 16 минг тонна гуруч, 123 минг тонна ун, 46 минг тонна гўшт, 24 минг тонна парранда гўшти, 17 минг тонна шакар, 12 минг тонна балиқ, 360,3 миллион дона тухум керак. Эндиликда 9 хил асосий турдаги озиқ-овқат маҳсулотлари захираси яратилиб, заруратга қараб кунлик савдога чиқариш тизими жорий этилади. Унга кўра, аҳоли талабидан келиб чиқиб, ҳар куни 34 тонна гўшт, 19 тонна товуқ гўшти, 320 минг дона тухум маҳсулотлари нисбатан арзон нархларда кунлик савдога чиқарилади. Вилоятдаги 19 та бозор, аҳоли гавжум 24 та масканда арзонлаштирилган маҳсулотлар ярмаркалари ташкил қилинади. Бундан ташқари, озиқ-овқат маҳсулотларини назорат қилувчи ишчи гуруҳлар фаолияти йўлга қўйилади. Маҳсулотлар захирасини шакллантириш ҳамда кунлик истеъмолга етказиб берилишини молиялаштиришга кўмаклашиш мақсадида вилоят ҳокимлиги ҳузурида озиқ-овқат хавфсизлиги жамғармаси ташкил қилинди.

Дастлабки ҳисоб-китобларга кўра, вилоят аҳолисининг гўшт, ун, сабзи ва пиёзга бўлган талабини маҳаллий ишлаб чиқариш қувватларидан қоплаш мумкин. Картошканинг ҳам 70 минг тоннаси вилоятда етиштирилади. Захира учун керак бўлган 14 минг тонна картошка бошқа вилоятлардан, 2 минг тоннаси эса импорт ҳисобидан тўлдирилади. Айни пайтда вилоятда 2,6 минг тонна шакар захираси бор, шунингдек, 15 минг тоннага яқин шакарга эҳтиёж сезилиши мумкин. Бу бошқа вилоятлардан ва импорт йўли билан қопланади.

— Вилоятдаги 2 та ёғ-экстракция корхонаси қувватини ошириш ва уларга 98 минг тонна чигит етказиб бериш орқали 16 минг тонна ёғ ишлаб чиқарилиб, эҳтиёж қопланиши мўлжалланмоқда, — дейди Қашқадарё вилояти ҳокими Зоир Мирзаев. — Балиққа бўлган талабнинг 7 минг тоннаси маҳаллий ишлаб чиқаришдан, 5 минг тоннаси бошқа вилоятлардан келтириш билан қондирилади. Доимий захирада турадиган 18 минг тонна картошка, 3 минг тонна пиёз, 6 минг тонна сабзи, 7 минг тонна гуруч, 3,5 минг тонна ўсимлик ёғи, 1,5 минг тонна шакар нархларни барқарорлаштириш учун режа-жадвал асосида савдога чиқариб борилади. Маҳсулотлар савдоси учун бозорлар, аҳоли гавжум масканларда арзонлаштирилган маҳсулотлар ярмаркалари ташкил қилинади. Қарши шаҳридаги 4 та деҳқон бозоридаги савдо ярмаркалари онлайн кузатув асосида назорат қилинмоқда. Жамғармага дастлаб 24 миллиард сўм, шундан 8 миллиард сўмни вилоят, қолган миқдорни туман, шаҳарлар бюджетларидан ажратишни режалаштирдик. Жамғарма тадбиркорлик субъектларини қўллаб-қувватлаш бўйича уларга фоизсиз ссудалар ажратади. Бундан ташқари, маҳсулотларни "биринчи қўл"дан олиб келиб, арзон нархларда сотиш йўлга қўйилади.

Жорий йилда 58 минг гектарга такрорий экин экилган бўлиб, бунинг ҳисобидан 87 минг тонна сабзавот, 71 минг тонна картошка, 39 минг тонна дуккакли, 14 минг тонна полиз маҳсулотлари йиғиб олиниши кутилмоқда. Шунингдек, инвестиция дастури бўйича қишлоқ хўжалиги йўналишидаги асосий лойиҳалар тўртинчи чоракда ишга тушади.

Эндиликда Қарши шаҳрининг аҳоли гавжум жойларида енгил конструкцияли "яшил дўконлар" қурилади. Уларда арзонлаштирилган озиқ-овқат маҳсулотлари сотуви йўлга қўйилади. Шу ўринда Косон, Чироқчи, Деҳқонобод туманлари тадбиркорлари гўштни арзон нархда бозорларга етказиб бериш ташаббуси билан чиққани алоҳида эътироф этиш жоиз.

— 20 йилдан буён тадбиркорман, — дейди Чироқчидаги "Beshchashma biznes max" МЧЖ раҳбари Анвар Худойбердиев. — Тадбиркорнинг ризқи эл билан. Шундай экан, нега бугунгидай синовли кунларда ўзимизни четга тортишимиз керак?! Асосий эҳтиёж катта бўлган гўшт, тухум, пиёз, картошка каби маҳсулотларни арзон нархларда таъминлашга киришдик. Бизга фоизсиз кредит берилиши эса четдан арзон озиқ-овқат маҳсулотлари олиб келишимизда қўл келади. Ҳозир Украина, Беларусь ва Қозоғистон билан шартнома туздик. Мисол учун, айтайлик, Чироқчи бозорида картошка нархи 5 минг сўмга чиқиб кетганди. Шу вазиятда 180 тонна картошкани бозорга киритиб 2,5 минг сўмдан сота бошладик. Бирдан бозор нархларида мувозанат пайдо бўлиб, бошқалар ҳам нархни туширишга мажбур бўлди. Айни пайтда пиёз, картошка, шакар, ёғ маҳсулотларини жамғариб қўйдик. Ўрни келганда айтиш жоизки, Президентимизнинг пандемия шароитида тадбиркорларни қўллаб-қувватлаш бўйича топшириқлари асосида Чироқчида сут ва сут маҳсулотларини қайта ишлаш цехини очиб, 15 кишини иш билан таъминладик. Ҳозир қатиқ, қаймоқ, йогурт, пишлоқ каби 12 турдаги маҳсулотлар ишлаб чиқаряпмиз.

Тадбиркор тўғри айтди. Айни пандемия даври қадриятларимизни синовдан ўтказмоқда. Кимлардир Анваржонга ўхшаб фойдани элнинг розилигида, осойишталигида, деб билмоқда. Иложи борича муҳтожларга ёрдам қўлини чўзади, хайриялар қилади. Афсуски, айрим тадбиркорлар карантин чоралари эълон қилинганини эшитган заҳоти барча учун синов бўлган бу вазиятдан кўпроқ фойда олишни кўзлаб, аҳоли учун зарур маҳсулотлар нархини сунъий равишда оширади. Бошқаси эса маҳсулотлар янада қимматлашишини кутиб ўтирибди.

Дарҳақиқат, бугунги синов кунларидаги барча саъй-ҳаракатларимиз, жумладан, ёлғиз кексалар, боқувчисини йўқотганлар, кам таъминланган оилалар, вақтинча ишсизлар, ногиронлар, беморлар ҳолидан хабар олиниб, моддий ва маънавий қўллаб-қувватланиши, саховат ишларининг аниқ манзилли ва тизимли ташкил этилиши, озиқ-овқат хавфсизлигига оид чора-тадбирлар кўрилиши, тадбиркорларимизнинг аҳолини қўллаб-қувватлашга оид ташаббуслари бугунгидай оғир кунларни халқимиз биргаликда, жипсликда, ҳамжиҳатликда енгиб ўтиши кафолатидир.

Таассурот

МЎЙНОҚДАГИ ЎЗГАРИШЛАР ШУКУҲИ

юртлар оша таралмоқда

(Йўл очерки)

Минажатдин ҚУТЛИМУРАТОВ,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

Минг бор эшитгандан кўра, бир бор кўрган афзал, деган гап бор. Орол суви чекингач, ўз ҳолига ташлаб қўйилган, Қорақалпоғистоннинг энг чекка ҳудуди ҳисобланган Мўйноқ тумани Президентимиз ташаббуси билан бутунлай янги қиёфага кирди. Қисқа вақтда Мўйноқда амалга оширилган кенг кўламли ободончилик, бунёдкорлик ишлари янги Ўзбекистонимизнинг қудратини яна бир бор дунёга кўз-кўзлади. Бугун бу янгиликларни кўриш учун нафақат юртдошларимиз, ҳатто яқин-йироқ давлатлар фуқаролари ҳам Мўйноқ томон интилмоқда.

Юртимизда бўлаётган улкан ўзгаришлар барчамизга қувонч бағишлаб, келажакка умид уйғотади. Айниқса, Мўйноқдаги ислоҳотлар бизни яна ушбу файзли масконга чорлади.

Мўйноқ Нукусдан 220 километр узоқликда жойлашгани боис, эрта тонгдан ҳамкасбларимиз билан йўлга чиқдик. Борлиққа иликлигини сочаётган қуёш нурларида туронғилларнинг сап-сариқ тангадай япроқлари олтиндай товланади. Машина ойнасидан табиат мўъжизаларига боқиб, узоқ ўйларга толасан…

Туман марказидан 70 километр узоқликда Сулаймон Боқирғоний мақбараси, халқ орасида Ҳаким ота номи билан машҳур зиёратгоҳ бор. Президентимизнинг ташаббуси билан бугун бу ерда қайта реконструкция ишлари бажарилмоқда.

Сулаймон Боқирғоний — башариятни руҳан поклик ва етуклик сари чорлаган тасаввуф фалсафасининг энг йирик намояндаларидан бири, шоир, яссавия тариқатининг давомчиси. Аллома ҳаёти ҳақидаги маълумотлар турли ривоятлар билан аралашиб кетган. Айтишларича, Ҳаким ота Яссавийга мурид бўлган, ўз иқтидори ва шеърий истеъдоди билан пирининг эътиборини қозонган.

Аллома Жанубий Орол бўйларида, ҳозирги Мўйноқ тумани яқинидаги Боқирғоний деган жойда 1122 йили таваллуд топган ва 1180 йил вафот этган, ҳозирги Ҳаким ота қабристонига дафн этилган.

Айрим манбаларда кўрсатилишича, Сулаймон Боқирғоний мақбараси XII асрда 40 йил сув остида қолиб кетган. Мақбара 1978 йилда маҳаллий аҳоли томонидан ҳашар йўли билан қайта қурилган.

Зиёратгоҳ Вазирлар Маҳкамасининг қарори билан Моддий-маданий мероснинг кўчмас мулк объектлари миллий рўйхатига киритилган.

— Бугунги кунда бу масканни Зангиота зиёратгоҳи намунасида қайта таъмирлаш ва ободонлаштириш ишлари бошланган, — дейди “Эл таъмирлаш” масъулияти чекланган жамияти раҳбари Розумбой Худойбергенов. — 2019 йилда мақбара қайта қурилди. Унинг айвони тўлиқ тикланди ва атрофи девор билан ўралди. Мақбара ичидаги бобомиз қабри устига мармардан эсдалик тош ўрнатилди. Шунингдек, мажмуадаги чойхона янгидан бунёд этилди. Масжид ҳам тубдан таъмирланди.

Биз зиёратгоҳни кўздан кечириб, марҳумлар руҳига Қуръон тиловат қилдик. Усталар ишига омад тилаб, Мўйноққа сафаримизни бошладик.

“Дўстлик” овул фуқаролар йиғинида катта хурсандчилик устидан чиқдик. Бу ерда 2 қаватли, барча қулайликларга эга замонавий болалар боғчаси фойдаланишга топширилган экан. Муассасани ўз кўзимиз билан кўргимиз келди. Болаларнинг шодон овози эшитилди, улар қўшиқ куйлаб, рақсга тушаётганди.

— Боғчамизда биринчи тантана — Ўзбек тили байрамини нишонладик. Чекка қишлоғимизда мана шундай қулайликларга эга таълим-тарбия муассасаси очилиши етти ухлаб тушимизга ҳам кирмаган, — дейди “Адолат” МТТ директори Бахитгул Қитайбекова. — Ростини айтганда, бу ҳудудимиздаги биринчи замонавий боғча. Овулдаги 29 фуқаро, жумладан, кўп йиллардан буён ишсиз ўтирган 27 нафар хотин-қизнинг бандлиги таъминланди.

Суҳбат чоғида байрам тадбирига келган ота-оналар билан гаплашар эканмиз, улар ҳам фарзандларининг кичкиналигидан тил ўрганиб, мактабга тайёр ҳолда боришини хоҳлашини ва бу боғчанинг очилиши фарзандлари учун имконият эканини эътироф этди. Бу ердаги хурсандчилик кайфиятимизни кўтарди, болажонлар билан хайрлашиб, йўлимизни давом эттирдик.

Ҳамроҳларимиз билан неча йиллардан буён тузга, чанг-тўзонларга қалқон бўлиб турган кекса саксовуллар, олтин кузнинг гўзаллигини сариқ япроқларида намоён этган туронғиллар ва чўлга чидамли бошқа ўсимликларни кўриб, улар ҳақида гурунглашиб бордик.

Катта йўл бўйида икки кеманинг байроқлари шамолда пирпираб, тўлқинларни писанд қилмай сузиб келаётгандек гўё. Бу яқиндагина ишга тушган “Оқ кема” болалар дам олиш оромгоҳи. Узоқдан қараган кишига худди ҳақиқий кема сузиб келаётганга ўхшар экан. Оромгоҳ катта кемани эслатади. Бунда Орол денгизига кемалар қайтди, ҳаёт қайта тикланди, деган рамзий маъно бор. 12 гектар майдонга эга соғломлаштириш марказида барча шароитлар яратилган.

Орага 3 соат вақтни солиб, Мўйноқ ҳам кўриниб қолди...

Ҳар бир туман ёки шаҳарга кираверишда унинг номи ёзилган бўлади. Мўйноқликлар туман номини ёзишда ҳам ўзига хос креативликни кўрсатибди. “Мўйноқ” ёзуви тепасида балиқ тасвири туширилган ва ёзув атрофи ялтироқ тангачалар билан қопланган, шамол эсган пайтда ундан сув овози эшитилади. Тунда бу тангачалар атрофга ажиб гўзаллик бахш этади.

Мўйноқ тумани 1931 йили ташкил этилган. Бир вақтлар катта қисмини денгиз эгаллаган ҳудуд, чўл ва ярим даштликлардан иборат. Сўнгги маълумотларга қараганда, туманда 32 мингдан ортиқ аҳоли истиқомат қилади. Янгиланаётган ҳудудга чет давлатларга кўчиб кетган мўйноқликлар қайтиб келмоқда.

Бизни Мўйноқ тумани ҳокимлиги Ахборот хизмати бошлиғи Дариға Аблаева кутиб олди. Шаҳар ичидаги дастлабки объект “Мўйноқ аква саноат” давлат унитар корхонаси бўлди. Бу ерда балиқлар қайта ишланиб, консерваланади. Таъкидлаш жоизки, тарихда Мўйноқ ўзининг консерваланган балиқлари билан донг таратган. Корхонанинг қайта қурилиши мўйноқликлар кўнглини тоғдек кўтарди. Бир замонлар машҳур бўлган завод тарихини ота-оналаридан эшитган, лекин кўрмаган ёшлар бу корхонага ишга жойлашган.

— Заводга ишга келганимда, ўргана олмасам керак, деб ўйлаган эдим. Аммо кўз қўрқоқ, қўл ботир, деганларидек, устозларимизнинг йўл-йўриғи, маслаҳатлари билан ишни тўлиқ ўрганиб олдим. “Завод менинг иккинчи уйим, ажойиб ишхонам, аҳил жамоам бор”, деб қувониб келаман, — дейди Насиба Рейпназарова. — Бундан бир неча йиллар олдин “Бу ерда тирикчилик тугайди, ҳамма нарса қуриб қолади, сизлар ҳам ҳали бизнинг орқамиздан борасизлар”, деб бошқа давлатларга кўчиб кетган қўшниларимиз, дугоналаримиз бугун Мўйноқнинг янгиланаётганини кўриб, “Сабр қилсак бўларкан”, деб бизга ҳавас қилмоқда.

“Мўйноқ аква саноат” давлат унитар корхонасига Рибачье, Судочье ва Жалтирбас табиий сув ҳавзалари доимий фойдаланиш учун бириктирилган бўлиб, уларнинг майдони жами 39 минг 280 гектарни ташкил этади.

— Завод 9 миллион дона балиқ консерваси, 200 тонна дудланган балиқ, 780 тонна балиқ фарши, 400 тонна балиқ филеси, жами 11 турдаги маҳсулот ишлаб чиқариш қувватига эга, — дейди корхона тасарруфидаги балиқни қайта ишлаш ва консервалаш заводи бош технологи Мурат Ўрозбоев. — Тайёр маҳсулотлар ички бозорда сотилмоқда. Россия, Қозоғистон ва Афғонистонга экспорт қилиш учун шартномалар тузилмоқда.

Келажакда завод учун 150 гектар майдонда сунъий сув ҳавзалари ташкил этилади. Шунингдек, ўрдак ва қуён гўштидан консерва тайёрлаш лойиҳалари ҳам амалга оширилар экан.

Заводнинг қадоқлаш цехида Обиджон оға Эсонов билан танишиб қолдик. У 27 йил консерва заводининг қути ишлаб чиқариш цехида меҳнат қилган экан. 2002 йили эски завод ўз ишини тўхтатиб, Обиджон оға ишсиз қолган. 2019 йил ушбу завод ишга тушиши билан у яна севимли касби билан шуғуллана бошлади.

Бугунги Мўйноқ кўчаларида юриб, бошқа шаҳарга келиб қолгандай ҳис этади киши ўзини. Шаҳарнинг бундан 3-4 йил олдинги қиёфаси тубдан ўзгарган. Кенг ва баланд иморатлар, меҳмонхоналар, хизмат кўрсатиш шохобчалари, амфитеатр, курант, музейлар, хуллас, барча иншоотлар савлат тўкиб турибди. Сайёҳлар энг кўп қадам ранжида қиладиган очиқ осмон остидаги “Кемалар қабристони” музейида денгиз томон сузмоқчи бўлиб турган кемалар узоқ тарихдан сўзлаётгандек, унинг мавжли тўлқинларини соғиниб, узоқларга термулаётгандек, шўр қумга кўксини босиб, умид билан боқаётгандек, гўё. Ҳа, албатта, денгиз қайтади. Яна мавж урган тўлқинларда суза бошлайди бу кемалар. Ана шундай яхши ниятдаги туйғуларимни “айтганинг келсин”, дегандек чағалайлар овози бўлиб юборди.

Атрофга боқаман. “Кемалар қабристони” ёнида узоқларга хабар тарқатувчи маёқ қад ростлаган. Бу тарафда эса Орол денгизи тарихи музейи чирой очиб турибди. Музейни томоша қилиб, бундан 60-70 йил аввалги денгиз ҳаётини ҳис этдик.

Биз денгиз учун кўп қайғурдик. Аммо ҳеч нарса ўзгармади. Бугун эса Орол ва Мўйноқда кўз кўриб, қулоқ эшитмаган ишларнинг гувоҳи бўлмоқдамиз. Одамнинг қўли гул, ҳар нарсага қодир, деб шуни айтишса керак-да. 2 миллион гектар ерда ўзига хос ҳимоя қилувчи янги ўсимлик майдонлари ва дарахтзорлар яратилмоқда. Мўйноқда атиги 2 йилда катта бунёдкорлик ишлари амалга оширилди. Орол муаммосига халқаро ҳамжамият эътиборини такрор ва такрор қаратмоқдамиз. Жумладан, 2017 йил сентябрда Президентимиз БМТ Бош Ассамблеясида илгари сурган ташаббус асосида Оролбўйи минтақаси учун инсон хавфсизлиги бўйича кўп шериклик асосидаги Траст фонди ташкил этилган эди. Ҳозирги кунгача ушбу фондга 26 миллион доллар жалб этилган бўлса, яқин 2 йилда яна 250 миллион доллар ўзлаштирилади. Ушбу маблағлар ичимлик сув, аҳоли соғлиғи, бандлик, тадбиркорлик, экология, ирригация ва мелиорация тизимларини яхшилаш лойиҳаларига йўналтирилади.

Кейинги манзилимиз туманнинг марказий кўчасида жойлашган IT маркази билан “Китоб-кафе” бўлди. Ёшлар бу ерда мутолаа қилиш имконига эга. 5000 донадан зиёд китоб, 2000 электрон ва 1000 аудио китоб жамғармасига эга масканга ҳар куни ўртача ҳисобда 40-50 ўқувчи келар экан. Иншоотнинг ички дизайни чиройли ва дид билан безатилган. Ташкилотчилар томонидан китобхон ўқувчилар орасида турли танловлар тез-тез ўтказилиб, муносиблар тақдирланиб борилади. Бу, албатта, китобхон ёшларнинг сафи ортишига сабаб бўлади.

— Ҳар куни мактабдан сўнг “Китоб-кафе”га шошиб келаётган ўқувчи-ёшларга қараб қувонаман. Улар китоб ўқишга интилмоқда. Зеро, китоб ўқиган фарзанд фақат телевизор кўриб, интернет оғушида катта бўлган тенгқурларидан устун, — дейди “Китоб-кафе” раҳбари Венера Саъдуллаева. — Улар билан суҳбатлашар эканмиз, дунёқарашининг ҳам кун сайин кенгайиб бораётгани сезилади. Бизда китобхонлар ёши чекланмаган, барча ёшдагилар келиб, хизматларимиздан бемалол фойдаланса бўлади. Китобхонларга хизмат кўрсатиш сифатига ҳам эътибор қаратамиз. Яқинда янгича қаҳва тайёрлаш усулини ўйлаб топдик ва “Мўйноқ қаҳва” деб номладик. У кўпчиликка манзур бўлмоқда.

“Китоб-кафе” ёнида ёшларни компьютер технологияларини ўргатувчи IT маркази фаолият кўрсатмоқда. Марказ сўнгги русумдаги компьютерлар билан таъминланди, Муҳаммад ал-Хоразмий номидаги Тошкент ахборот технологиялари университети Нукус филиали ўқитувчилари томонидан ёшларга компьютер сирлари ўргатилмоқда.

— Бу марказга келиб, ёшлардаги интилишни кўриб, ҳайратга тушдим. Қизиқувчилар сони кўп бўлгани боис, кунига 3 марта дарс ўтишга тўғри келяпти. Улар билан ишлаш жуда мароқли. Марказимизга замонавий компьютерлар келтирилган, сўнгги авлод принтерларини кўриб, ўзимиз ҳам ҳаяжонландик. Оролбўйи ҳудуди болалари шундай шароитларда бепул ўқитилиши мамлакатимизнинг ёшларга бўлган катта эътиборидан далолат, — дейди Шахан Абдиғаниев.

Президентимизнинг Мўйноқни ривожлантириш борасида илгари сурган ғоя ва ташаббуслари, улар асосида амалга оширилаётган кенг кўламли ўзгариш ва янгиланишлар аҳолининг эртанги кунга ишончини мустаҳкамламоқда. Давлатимиз раҳбари маданият Мўйноқдан бошланади, деган эди. Дарҳақиқат, Мўйноқда қад кўтарган замонавий иншоотлар, боғлар, Адиблар хиёбони, Ҳунармандлар аллеяси, музейлар, мусиқа ва санъат мактаби, хуллас, том маънода маданият Мўйноқдан бошланаётганига ғурур билан жавоб бераётган инсонларнинг қалбига қулоқ солдик. Айниқса, ўзида миллийлик ва замонавийликни мужассам қилган Ҳунармандлар аллеяси эътиборимизни тортди.

— Ўттиз йилдан буён бош кийим тикиш билан шуғулланаман. Болаларимизни қўл меҳнатим орқасидан боқяпман, — дейди бизни табассум билан кутиб олган ҳунарманд оғамиз Жусип Амиров. — Бугун Мўйноқни кўриш учун ҳатто чел эллардан келаётган сайёҳлар кўпаяётгани бизни қувонтиради. Улар ҳунармандчилик ишларимизни қизиқиб томоша қилади, буюмларимизни сотиб олади. Бизлар учун Ҳунармандлар аллеяси ташкил қилиниб, ҳар биримизга битта дўкон ва ўзимизга керакли анжомлар бепул берилди. Ҳозир иш ўринлари кўпайгани боис, ёшларимиз ҳам ўзимизда ишлашни хоҳлаяпти. Шогирдларимиз кўпаймоқда.

Ҳунармандлар аллеясида қорақалпоқнинг миллий бош кийими — саукеле, бешпент, кўк кўйлакларни тикувчи ҳунарманд Гулнора Ўрозбоева, ёғочга ишлов бериб, санъат асари яратувчи Анвар Саимбетов, таксодермист, яъни ҳайвон ва қушларни қотириш билан шуғулланадиган Генжебай Утемуратов, кигиз босувчи Қалжан Баубекованинг ижод намуналарини томоша қилдик.

— Мўйноққа ўтган йили 5,5 минг сайёҳ ташриф буюрган бўлса, жорий йилда 150 сайёҳ келди, холос, — дейди Туризмни ривожлантириш давлат қўмитаси Қорақалпоғистон Республикаси ҳудудий бошқармасининг Мўйноқ тумани вакили Ҳурмат Жалимбетов. — Бунга сабаб коронавирус пандемияси. Бу, албатта, вақтинчалик ҳолат. Ҳали ҳаммаси изига тушиб кетади. Келинг, мен сизларни “Бухоро гиламлари” гилам тўқиш марказига олиб бораман.

Марказга Бухоро вилоятидан гилам тўқийдиган 18 ускуна келтирилган. Бу ерда хотин-қизларни гилам тўқишга ўргатиб, махсус курс битирувчилари бандлиги таъминланар экан. Ҳунар ўрганаётган қизларга барча шароитлар бор. Уйи олис қизлар учун марказнинг иккинчи қаватида ётоқхона, овқатланиш хонаси ва бошқа қулайликлар яратилган. Стипендия ҳам берилар экан.

Қизиқишимиз устун келиб, битта гилам қанча вақтда тўқилишини сўрадик. Энг тези бир ойда тўқилар экан. Ана сизга сабр-тоқат ва маҳорат, мураккаб қўл меҳнатини талаб қиладиган касб.

— Ёшлигимдан гилам тўқиш билан шуғулланиб, уйда турли байрамларга, туғилган кунга буюртмалар олиб гилам тўқирдим. Ўтган йили ҳокимлик томонидан Бухоро вилоятига 17 нафар хотин-қиз бориб, гилам тўқиш сирларини ўрганиб келиш таклифи билдирилганда, қувондик. Бухоро гиламлари ўзининг гўзаллиги билан дунёга машҳур. Бухорода 3 ой ўқидик. Қайтиб келиб шу цехни ишга туширдик, — дейди Гулчеҳра Сапарниязова. — Гилам тўқиш сабр-тоқатни талаб қилади. Қизларимизнинг тез вақт ичида қўллари келишиб қолди. Бошқа туманлардаги қизларни ҳам ўқитмоқчимиз. Шу мақсадда яқинда Қораўзак тумани билан шартнома туздик. Бу туман қизлари ҳунар ўрганиши ва яшаши учун барча шароитларимиз етарли.

> **Ҳар бир туман ёки шаҳарга кираверишда унинг номи ёзилган бўлади. Мўйноқликлар туман номини ёзишда ҳам ўзига хос креативликни кўрсатибди. “Мўйноқ” ёзуви тепасида балиқ тасвири туширилган ва ёзув атрофи ялтироқ тангачалар билан қопланган, шамол эсган пайтда ундан сув овози эшитилади. Тунда бу тангачалар атрофга ажиб гўзаллик бахш этади.**

Мўйноқнинг кенг кўчаларига назар солиб, чиройли иморатлар ўз-ўзидан тикланиб, ободонлаштириш ишлари осонлик билан амалга ошмаганини сезасиз. Бунда халқимизнинг тинимсиз меҳнати мужассам. Навбатдаги суҳбатдошимиз Нукус шаҳридан келиб, қурилиш ишларига ҳисса қўшаётган Асай Усмонов бўлди.

— Мўйноқдаги қурилишларга қўлимиздан келганча ҳисса қўшишга ҳаракат қиляпмиз. Амфитеатр, Ҳунармандлар аллеяси, Адиблар хиёбони ва шунга ўхшаш объектларда қурилиш ва ободонлаштириш ишларини давом эттиряпмиз, — дейди “Qoraqalpoq windows” МЧЖ иш бошқарувчиси А.Усмонов. — Албатта, барча соҳанинг ўз қийинчиликлари бор. Лекин халқнинг “раҳмат” деган бир сўзи барча машаққат ва чарчоғингни аритади.

Яқинда Мўйноқ аэропортига дастлабки AIRBUS A-320 самолёти келиб қўнганидан кўпчиликнинг хабари бор. Сайёҳлар ва маҳаллий аҳоли учун вертолёт қўниш майдончаси ҳам қурилган. Вертолёт орқали Орол денгизи акваторияси, “Қизилжар” ОФЙдаги иссиқхоналар, Қозоқдарё қишлоғидаги чорвачилик комплексига саёҳат қилиш имконияти мавжуд. Келаси сафар, албатта, вертолётда парвоз қилиб, гўзал Мўйноқ манзараларини томоша қиламиз.

Биз Мўйноқнинг кексалари ва ёшлари билан ҳамсуҳбат бўлар эканмиз, кўзларида қувонч ва ишончни кўрдик. Бу баландпарвоз гап эмас, ҳақиқатан ҳам шундай. Сафаримиз сўнгида кекса ҳунарманднинг гапи бизни руҳлантирди: “Биласизми, ҳар қандай машаққатнинг ортида ҳикмат бор. Сабрнинг таги сариқ олтин, деб бекор айтилмаган. Тузли шамолларни ютиб, сувсизликдан қийналсак ҳам яхши кунларга умид қилиб яшадик ва сабримизга яраша мукофотини олдик. Бугун тузли шамолларни йўқ қилиш учун Орол денгизи ўрни яшил майдонга, ўрмонзорга айлантирилмоқда. Сув келиб, балиқ етиштирувчи кўллар кўпаймоқда, турли дарахтлар, экинлар экилмоқда. Мана шу янгиликлардан биз янада яшариб, ёшларга йўл кўрсатмоқдамиз, илоҳим, юртимиздаги янгиланишларга кўз тегмасин!”.

Ҳаётдан розилик инсоннинг юзидан ҳам билинади. Биз сафаримиз давомида ўзимиз истагандек кўп одамлар билан суҳбатлашишга улгурмаган бўлсакда, уларнинг кенг ва кўркам кўчаларда мамнун қиёфада юрганини кўриб, бунга амин бўлдик ва улардаги кайфият бизга ҳам ўтди. Албатта, ўзини шу юртнинг фарзандиман, деган ҳар бир киши амалга оширилаётган ишлардан фахрланади, ғурурланади ва эътироф этади.

Мўйноқдаги курант бонг урди. Кечки соат олти бўлибди. Эртага янги тонг отади ва янги иш куни бошланади. Сафаримиз ҳам қарий бошлади. Мўйноқ таассуротларини яна кўп йиллар эслаб юриш учун расмга тушдик.

Нукусга қайтар эканмиз, ҳаммамизнинг кўнглимиз чоғ эди. Радиода эса Ўзбекистонда хизмат кўрсатган артист Мақсет Утемуратовнинг “Қарақалпағым” қўшиғи янграмоқда:

“Қарақалпағым келешегиң уллы сениң…”.

Жисмоний машқлар билан мунтазам шуғулланиш систолик (юқори) ва диастолик (пастки) қон босимини 5-10 мм. симоб устунига пасайтириб, қонда ёғ алмашинувига ижобий таъсир этади ва юрак касалликларига олиб келувчи холестерин миқдорини камайтиради.

Соғлом турмуш тарзи

БАРЧА ХАСТАЛИКЛАР САБАБЧИСИ — НОТЎҒРИ ОВҚАТЛАНИШ

Гули ШАЙХОВА,
Тошкент тиббиёт академиясининг овқатланиш гигиенаси кафедраси профессори, тиббиёт фанлари доктори

Инсон организмининг ўсиши, меъёрий ривожланиши ва ҳаёт кечириши ҳамда саломатлиги соғлом овқатланишга боғлиқ. Бу эса, ўз навбатида, инсонни соғлом турмуш тарзи томон етаклайди. Жаҳон соғлиқни сақлаш ташкилоти маълумотига кўра, ўнта касаллик тури ва ўлим сабабларидан олтитаси — семириш, камқонлик, юрак-қон томир, жигар ва буйрак касалликлари ҳамда диабет нотўғри овқатланиш билан боғлиқ.

Дунёдаги етакчи илмий марказларда олиб борилган кузатувларда ҳайвон ёғидан ва юқори сифатли ун маҳсулотларидан тайёрланган таомлар ҳамда ширинликларни меъёридан ортиқ тановул қилиш, овқатланиш тартиби ва ритмига амал қилмаслик озиқ-овқатларнинг асосий таркибий қисмлари ўртасидаги мувозанатнинг бузилишига ва оқибатда мазкур касалликлар келиб чиқишига олиб келиши тасдиқланмоқда. Чунки улар қонда холестерин (ёғсимон заррачалар) миқдорининг ошиши, қон босимининг кўтарилиши, миокард инфаркти, бош мияга қон қуйилиши ёки ишемик инсульт (бош мия ва бўйин томирларида ёғлар ўтириб қолиши оқибатида унда қон айланишининг ўткир бузилиши), қандли диабетга мойиллик туғилишининг асосий сабабларидан бири ҳисобланади. Айни пайтда бутун дунёда тана вазни оғир, яъни семиз кишилар тобора кўпайиб бормоқда. Дунё шифокорлари агар тегишли чора-тадбирлар кўрилмаса, 2025 йилга бориб, семизликка чалинганлар сони икки баробар кўпайиши мумкинлигидан хавотирда.

Мамлакатимиз раҳбарининг “Соғлом турмуш тарзини кенг татбиқ этиш ва оммавий спортни янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармони имзоланиши замирида ҳам ана шу касалликларнинг олдини олиш назарда тутилган. Фармонда таъкидланганидек, COVID-19 пандемиясининг юзага келиши дунё мамлакатлари қатори Ўзбекистонда ҳам аҳолининг соғлиғи, жисмонан саломатлиги, соғлом ҳаёт кечириш даражаси заиф эканини кўрсатди. Коронавируснинг янги тури, асосан, юрак-қон томир ва нафас олиш йўллари ҳамда семизлик (ортиқча вазн) каби ҳамроҳ касалликларга чалинган беморлар ҳаётига хавф солмоқда.

Соғлом турмуш тарзи тушунчаси кенг маънога эга бўлиб, у жисмоний фаоллик, зарарли одатлар, яъни гиёҳвандлик, тамаки (носвой) чекиш, спиртли ичимликлар истеъмолига қарши кураш ва рационал овқатланиш кабиларни ўз ичига олади. Шу ўринда инсон организмига таъсир этувчи минглаб омиллар ичида овқатланиш, айниқса, ўз вақтида ва меъёрида, зарур бўлганда эса парҳезбоп таомлар истеъмол қилиш етакчи аҳамиятга эга эканини ёдда тутиш лозим. Овқатланиш тиббий нуқтаи назардан, ёш, тана тузилиши, иқлим, мабодо касаллик бўлса, унинг тури ва давридан келиб чиқиб, хасталикнинг олдини олиш учун турли тартиб ва таркибда тавсия этилади. Шундагина инсон узоқ, соғлом ва фаровон умр кўриши мумкин.

Тиббий нуқтаи назардан, кунда тўрт марта ва ҳар куни бир вақтда овқатланиш мақсадга мувофиқ. Унинг тахминан 25 фоизи биринчи нонуштага, 15 фоизи иккинчи нонуштага, 35 фоизи тушликка, 25 фоизи эса кечки овқатга тўғри келиши соғлом овқатланишнинг асосий шартидир. Овқатланганда унинг таркибий қисмига эътибор бериш жуда муҳим. Оқсилга бой озиқ-овқатлар асаб тизими қўзғалувчанлигини оширгани сабабли уларни куннинг биринчи ярмида, яъни инсон фаол ҳаракатда бўлган даврда истеъмол қилиш маъқул. Акс ҳолда, уйқуни қочиради ёки чуқур уйқу ҳолати юзага келишига тўсқинлик қилади. Кечки овқат кунлик овқатланишни кўп қисмини ташкил этганда ёғларнинг оксидланиши тўлиқ кузатилмай, семиришга мойилликни келтириб чиқаради.

Соғлом овқатланишни ташкил этиш озуқаларнинг яхши ҳазм бўлиши учун имконият яратади. Таом ейиш миқдори ва сонининг кўпайиши овқат ҳазм қилиш маркази қўзғалувчанлигини камайтиради ва иштаҳани сусайтиради. Ёши 50 дан ошган кишилар истеъмол қиладиган озиқ-овқатлар калорияси 2500-2600 дан ошмаслиги ва ёғ ҳамда шакар миқдори кескин чегараланиши керак. Шу ўринда кечки овқат уйқудан камида 2-3 соат олдин истеъмол қилиниши кераклигини алоҳида таъкидламоқчимиз. Гўшт ва балиқдан тайёрланган таомлар (шу жумладан, ёғли), асосан, эрталаб ва кундузи истеъмол қилиниши лозим. Кечки овқат таркибида ош тузи кескин чегараланиши, кўпроқ сутли таомлар бўлиши мақсадга мувофиқ. Чунки улар уйқу вақтида организмнинг физиологик фаоллигини ўзгартирмайди. Улардан фарқли ўлароқ,

Тиббий нуқтаи назардан, кунда тўрт марта ва ҳар куни бир вақтда овқатланиш мақсадга мувофиқ. Унинг тахминан 25 фоизи биринчи нонуштага, 15 фоизи иккинчи нонуштага, 35 фоизи тушликка, 25 фоизи эса кечки овқатга тўғри келиши соғлом овқатланишнинг асосий шартидир.

тузли ва гўштли овқатлар юрак-қон томир ҳамда нафас тизимига салбий таъсир кўрсатиб, қон босимини, юрак уриши ва нафас сони пасайиши эмас, аксинча, кўпайишига олиб келади.

Истеъмол қилинадиган озиқ-овқатларнинг толаларга (қора, қуритилган ҳамда бир кун олдин пиширилган нон ва бошқалар), витаминларга, калий ва магний тузларига бой бўлиши ҳамда таомларнинг ўсимлик ёғида тайёрланиши қон томирларида склероз ривожланишига тўсқинлик қилишини эсдан чиқармаслик керак. Кунлик таомномада сабзавот ва мевалардан тайёрланган салатлар, винегретлар, карам, помидор, бодринг, қовоқ, кашнич етарли даражада бўлиши, дуккаклилар, яъни нўхат, ловия, мош, шунингдек, турли қўзиқоринлар чегараланган миқдорда ишлатилишига аҳамият берилади. Пишлоқ ва творогнинг ҳам ёғсизлантирилган сутдан тайёрланганлари фойдалидир. Ичиш учун аччиқ бўлмаган чой, мева шарбатлари, ўтли дамламалар тавсия этилади. Бир сўз билан айтганда, овқат рациони турли-туман бўлиши ва улар инсон организмига ижобий таъсир кўрсатиши қарилик ва касалликка олиб келувчи жараёнларни тўхтатиш ёки секинлаштиришга сабаб бўлади.

Мунтазам равишда жисмоний фаол ҳаёт кечириш юрак-қон томир фаолиятини мўътадиллаштиради ва касаллик пайдо бўлишининг олдини олади. Жисмоний машқлар билан мунтазам шуғулланиш систолик (юқори) ва диастолик (пастки) қон босимини 5-10 мм. симоб устунига пасайтириб, қонда ёғ алмашинувига ижобий таъсир этади ва юрак касалликларига олиб келувчи холестерин миқдорини камайтиради. Шунингдек, организмнинг энергияга бўлган талаби ва унинг сарфланишини меъёрлаштиради, кайфиятни кўтариб, умумий аҳволни яхшилайди. Углеводларга бўлган (қандли диабет пайдо бўлишига) чидамлиликнинг ошиши, семириш, суяк-мушак касалликлари ва ўсмалар пайдо бўлиши хавфини камайиши ҳам бевосита жисмоний машғулотлар билан мунтазам шуғулланиб боришга боғлиқ.

Ҳаракат бизнинг баданимизни шакллантиради. Жисмоний тарбия интизом, ирода, уюшқоқлик, меҳнатсеварлик, юксак ақлий эътиқод ва ижтимоий аҳамиятга молик қимматли фазилатларни мужассамлаштиради. Организмнинг биологик имкониятларини ёритиб беради. Шу ўринда айтиш жоизки, организмни чиниқтириш (сув муолажалари) унинг ноқулай иқлим шароитлари, яъни иссиқ ёки совуқ таъсирига чидамлилигини оширади. Шунингдек, ҳар куни ўз вақтида уйқуга ётиш ва уйғониш, енгил душ қабул қилишга одатланиш инсон саломатлигида самаралидир. Ҳар куни камида етти соат ухлаш эртанги фаолиятни кучайтиради.

Руҳиятга таъсир қилувчи омиллар ҳам соғлом турмуш тарзида ўзига хос ўринга эга. Инсон руҳияти ва саломатлиги ўртасида ҳаётий ҳамда табиий боғлиқлик мавжуд. Соғлом тана, соғлом ақл, соғлом идрок , соғлом руҳ ҳар бир инсонда муштарак бўлиши шарт. Стресс ва салбий омиллар — барча касалликларнинг сабабчиси. Асабийлашиш ва руҳий зўриқишдан ўзингизни эҳтиёт қилинг.

Инновацион янгилик

ЭЛЕКТРОН ПОЭТИК ЛУҒАТ

бундай ноёб хазина жаҳоннинг саноқли давлатларида бор, МДҲ мамлакатлари орасида эса ягона ҳисобланади

Бадиий асарни бошқа тилга ўгирганда, уни ўзга миллат китобхонига борича, худди муаллиф тасвирлаганидек етказиш таржимондан катта масъулият ва маҳорат талаб этади. Айниқса, бошқа тилда айнан муқобили мавжуд бўлмаган сўзларни тавсифлашда таржимон ўта эҳтиёткор бўлиши лозим. Уларнинг ўрнига ҳолатни тўлиқ очиб бермайдиган сўзларни қўллаш ёзувчи тасвирлаган ҳиссий жозибадорликнинг йўқолиши, ҳатто бутун бир асар ғоясига путур етказиши ҳеч гап эмас.

Сўнгги йилларда ўзбек таржимонлари томонидан хорижий тилларга ўгирилган бадиий таржималарнинг жиддий танқидга учраётгани боиси ҳам шундан. Уларнинг аксариятида бадиий тасвир воситалари етишмайди. Луғатларда берилган одатий сўзлардан фойдаланиб қилинган бундай таржималар асар руҳиятини бера олмаётгани ачинарли ҳол.

Давлатимиз раҳбарининг 2017 йил 23 декабрда Алишер Навоий номидаги Тошкент давлат ўзбек тили ва адабиёти университетига ташрифи чоғида мазкур масаланинг инновацион ечими сифатида филология фанлари номзоди Гулноза Одилованинг “Ўзбек ва инглиз тилларининг электрон поэтик луғатини яратиш” лойиҳаси тақдим этилди. Инсон қиёфаси, феъл-атвори, табиат ва миллий тимсоллар тасвирини ўзида жамлаши кўзда тутилган поэтик луғат лойиҳаси тўлиқ қўллаб-қувватланиб, уни амалга ошириш учун Инновацион ривожланиш вазирлиги томонидан 600 миллион сўм маблағ ажратилди.

— Бадиий асар таржимонининг асосий қуроли поэтик луғат ҳисобланади. Унда икки тилдаги бадиий тасвир воситалари таржимаси берилиб, таржимонга нафақат асар сюжетини очиш, балки ундаги бадиийликни китобхонга етказишда кўмак беради, — дейди лойиҳа муаллифи Гулноза Одилова. — Боиси, ҳар бир бадиий асарда воқеалар кетма-кетлигидан ташқари, ёзувчи услубига хос бўлган бадиий ифодалар, тасвир воситалари бўладики, таржима тилини пухта ўзлаштирган таржимон ҳам уларни бошқа тилда қайта яратишга қийналади. Масалан, биргина “кўз” сўзини оладиган бўлсак, шахсан ўзим замонавий ва мумтоз адабиётдан жами 66 та кўз тасвирини тўплаганман. Аммо анъанавий луғатда “кўз” сўзи инглиз тилида фақат “eye” тарзида берилади. Уларда оҳу кўз, сўлғин кўз, айёр кўз ва бошқаларнинг изоҳи келтирилмайди. Ваҳоланки, инглиз адабиётида ҳам турли маъноларни берадиган кўз тасвирлари бор. Электрон поэтик луғатни яратишдан мақсадимиз уларни бир ерга жамлаб, бадиий адабиёт таржимасини янги босқичга кўтаришдан иборат. Афсуски, бугунги кунда бадиий таржима билан шуғулланувчилар учун анъанавий ўзбекча-инглизча луғатлардан бошқа қўлланма мавжуд эмас. Биз ана шу бўшлиқни тўлдиришни ҳам олдимизга вазифа қилиб қўйганмиз. Айтиш жоизки, бундай ноёб луғат жаҳонда саноқли давлатлардагина бор. МДҲ давлатлари орасида эса мутлақо учрамайди.

Ўзбек тили корпусини яратиш лозим

Бадиий асар таржимасида китобхонга маълум бўлмаган ўта нозик ва сермашаққат жиҳатлар кўп. Сўз ва сўз бирикмаларининг аслий, маънавий таржимасидаги мавжуд фарқлар ва уларнинг ижодкор томонидан усталик билан ишлатилиши асар тилида сўзлашадиган халқ, унинг маданияти, турмуш тарзи, кундалик ҳаёти билан яқиндан таниш бўлмаган таржимон учун турли мураккабликларни келтириб чиқариши, бунинг оқибатида унинг мазмуни ўқувчига қисман бўлсада бузилган ҳолда етиб бориши мумкин.

Узоқ йиллардан буён талабаларга таржимашуносликдан дарс бериб келаётган Гулноза Одилованинг ўзи ҳам ўзбек тилидан инглиз тилига таржималар қилиш билан бирга, юқоридаги каби муаммоларни ўрганиб, таҳлил қилиб боради. У ўзининг бу борадаги фикр-мулоҳазаларини 100 дан зиёд илмий мақола, 2 та ўқув қўлланма ва 1 та монографияси орқали изоҳлаб ҳам берган.

— Бадиий асарнинг бир варағини таржима қилиш, ундаги бадиий тасвир воситаларининг бошқа тилдаги муқобилини топиш учун таржимондан соатлаб изланиш, катта меҳнат ва сабр талаб этилади, — дейди Гулноза Одилова. — Афсуски, бунга кўпчиликнинг ҳафсаласи етмайди. Шу боис, бугун чоп этилаётган ўнлаб таржима асарларда фақат оддий луғатлардан фойдаланилаётгани ҳисобига бадиий тасвир воситалари деярли учрамайди. Уларда фақат воқелик, сюжет таржима қилинади, холос. Чунки таржимон кўпинча бадиий тасвир воситаларининг инглиз тилидаги маъно муқобилини топишга эринади, вақтини қизғанади. Ваҳоланки, бадиий асарнинг қиймати ундаги бадиий тасвирлар билан белгиланади.

Тақдимоти келаси йилнинг июль ойига мўлжалланган инновацион поэтик луғатнинг икки боби ҳозир тўлиқ якунига етказилди. Инсон қиёфаси ва феъл-атвори тасвирига бағишланган биринчи бобдан жами 4 231 та бадиий тасвир воситаси жой олган. Сўзлар замонавий ўзбек адабиётидаги 200 дан зиёд бадиий асардан, ушбу тасвирларнинг инглиз тилидаги маъно муқобиллари эса шу тилдаги бадиий китоблардан йиғиб чиқилган. Табиат тасвиридан иборат иккинчи бобда ўзбек ва инглиз тилидаги шу мавзуга оид 3589 та бадиий тасвир воситаси жамланди. Айни пайтда луғатни яратиш жараёнларига жалб этилган филология фанлари доктори, профессор Бахтиёр Менглиев, филология фанлари доктори Жамила Жумабоева, филология фанлари доктори Нилуфар Сагдуллаева, IT соҳа бўйича техника фанлари номзоди Ботир Элов ва ёш тадқиқотчилардан иборат жамоа учинчи — Миллий тимсоллар боби устида изланиш олиб боряпти.

Ноёб поэтик луғатни яратиш жараёнларига хорижлик мутахассис, Малта давлат университети бадиий таржима кафедраси мудири, профессор Серхио Портелли ҳам маслаҳатчи сифатида жалб қилинган бўлиб, мутахассисга сўзларнинг инглизча изоҳларини кўриб бериш вазифаси юклатилган. Дунёнинг саноқли давлатларидагина мавжуд бундай луғат Портеллида ҳам катта қизиқиш уйғотмоқда. У келажакда мамлакатида ана шундай поэтик луғат яратиш ниятида.

Таржимашунослик соҳасида янгилик бўлиши кутилаётган мазкур поэтик луғат нафақат юртимиз, балки хорижлик таржимонлар учун муҳим қўлланмага айланиб, лойиҳа келгусида ўзбек тилининг жаҳондаги нуфузини мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Ирода ТОШМАТОВА,
“Янги Ўзбекистон” мухбири

ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОН
МУАССИС:
Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси

Бош муҳаррир: **Салим Дониёров**

“Янги Ўзбекистон” газетаси учун масъул:
бош муҳаррирнинг биринчи ўринбосари
Бахтиёр Абдусатторов

Таҳририятга келган қўлёзмалар тақриз қилинмайди ва муаллифга қайтарилмайди.
Газетанинг етказиб берилиши учун обунани расмийлаштирган ташкилот жавобгар.
Газета таҳририят компьютер марказида саҳифаланди.
Газетанинг полиграфик жиҳатдан сифатли чоп этилишига “KOLORPAK” МЧЖ масъул.

Девонхона: (0-371) 233-70-98 Котибият: (0-371) 233-56-60 Эълонлар: (0-371) 233-57-15 E-mail: yuz-gazetasi@mail.ru

Ўзбекистон Республикаси Президенти Администрацияси ҳузуридаги Ахборот ва оммавий коммуникациялар агентлиги томонидан 2020 йил 13 январда 1047-рақам билан рўйхатга олинган.
Нашр индекси — 236. **Буюртма** — 2893.
42035 нусхада босилди.
Ҳажми — 3 табоқ. Офсет усулида босилган. **Қоғоз бичими** А2.
Баҳоси келишилган нархда.

“Kolorpak” МЧЖ босмахонасида чоп этилди.
Босмахона манзили: Ўзбекистон, 100060.
Тошкент, Янги шаҳар кўчаси, 1-А уй.
Босмахона телефони: (78) 129-29-29

Навбатчи муҳаррир: Абдурауф Қоржовов
Мусаҳҳиҳ: Мафтуна Мингбоева
Дизайнер: Хуршид Абдуллаев

Манзилимиз:
100029, Тошкент шаҳри,
Матбуотчилар кўчаси, 32-уй

ЎзА якуни — 23:00 Топширилди — 00:50